

SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 15 (167) • 22-28 aprilie 1993 • 16 pagini • 50 lei

● Mihnea Berindei răspunde
întrebărilor "Expres"-ului

pag.
7

● Învățămîntul universitar
și elevii de liceu pag. 8-9

● Retragerea subvențiilor pag. 12

pag. 13 ● Dosare și servicii
secrete

● Doina Cornea către Paul Everac

pag. 2

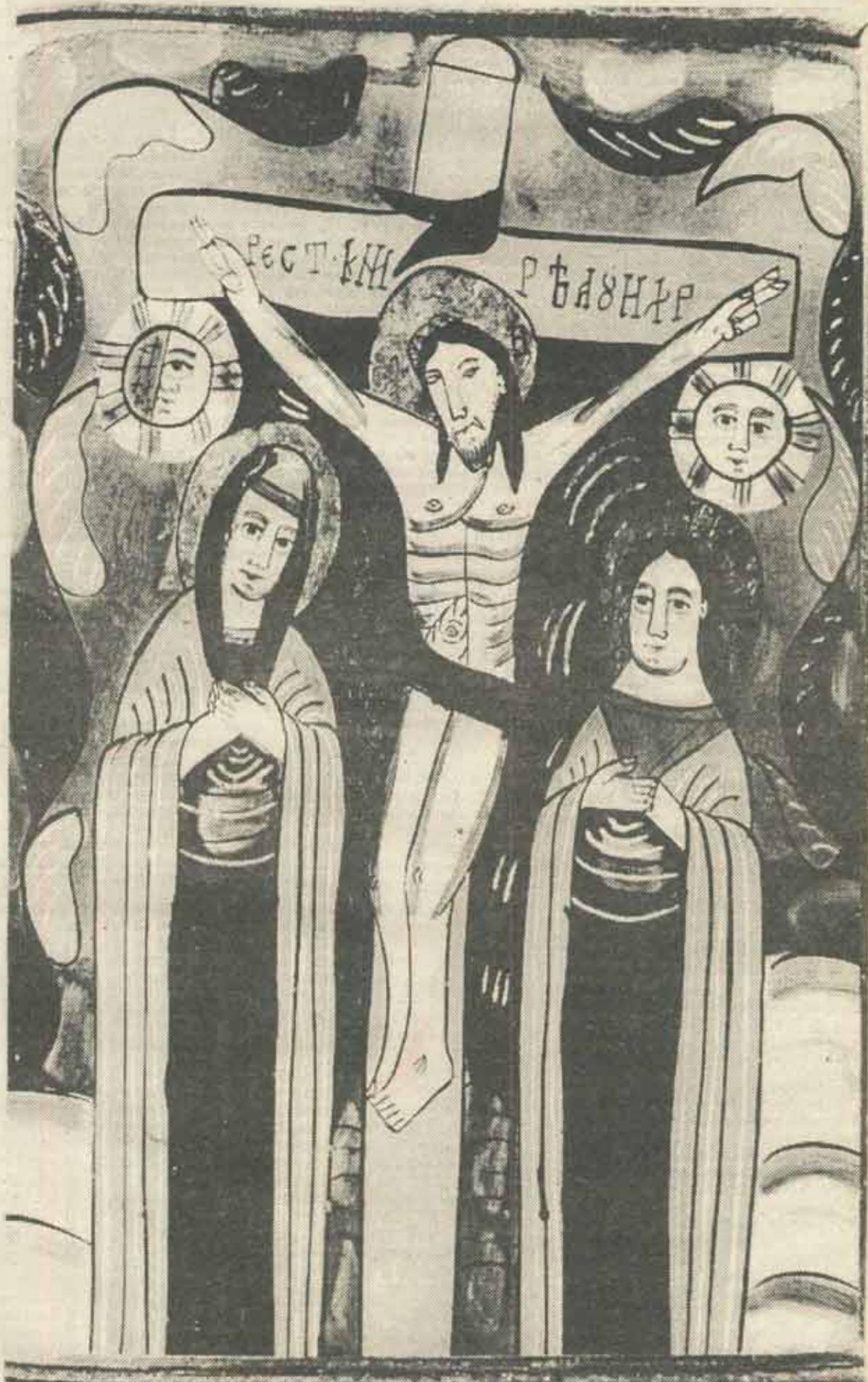
GABRIELA ADAMEȘTEANU

RĂBDARE ȘI CREDINȚĂ

Cînd ei au început să se împărtie – o mulțime compactă, unduind în întuneric și umplînd străzile cu luminîte ținute în pumnii sub umezeala noptii –, pe scările bisericii a crescut încordarea: o tensiune bine știută, împingînd înainte capete, umeri, mîini, o mișcare înglobantă și familiară, în care s-a dizolvat neliniștea că te poți trezi sufocat, strivit, pierdut, că aura singurătății tale nu te mai apără. Amintirea mitingurilor, a piețelor ultimilor ani trebuie să fi trecut prin mintea celor ce se chinuau să intre sau să iasă din biserică, împingîndu-se unii în sus, alții în jos, toți apărîndu-și cu încăpăținare luminîta de burniță. Din această amintire confuză a lăsat mină copilărească, arătînd semnul învățat acum trei ani: victorie! Trebuie să fi fost unul dintre cei cîțiva puștani sîciitori care intrerupeau din cînd în cînd cu risete stridente linisteala celorlați. A oamenilor care nu voiau să se întoarcă acasă fără să fi luat Sfîntul Paște cu ei. Semnul concret al sacrului pe care îl simtiseră fluturînd deasupra în timp ce cîntau "Hristos a înviat!" și care începuse să se risipească după ce străzile se animaseră de pașii grăbiți spre petrecere de acasă: intervalul profan al sărbătorii. De aceea, ei rămăseseră încă un timp – cupluri cu fete obîșnuite, bătrîni, adolescente introvertite, adolescenti de cartier, mulți protejîndu-și gospodărește lumina în apărătoarea făcută dintr-o cutie goală de margarină strâină ori într-o cutie de Ness, înlocuind unanimul păharel de plastic de la înghețatele de altădată. Apărătoarea luminării era cel mai frapant semn de schimbare la oamenii îmbrăcați în aceleași haine de comerț socialist și cu aceeași îngrijorare a traiului greu întipărită pe față. Cînd ceilalți plecaseră (veseli, sau doar grăbiți), ei rămăseseră ca la una din nenumăratele cozi care le traversaseră vietile, cu o îndărâtnicie exersată. "Ce te împinge așa? Unde te crezi aici? Te crezi la coadă?! Aici e biserică." Tonul cu care femeia între două vîrste l-a admonestat pe unul dintre puștanii gălăgosi avea exact severitatea nepăsătoare pe care trebuie să-l aibă – acum și aici. Pe fețele celor din jur, care îndurau răbdători presiunea mulțimii, venind în valuri, ca o respirație largă, dacă ar fi vrut cineva să citească ceva ar fi citit doar motivația. Stăteau pentru că așa se cuvenea să stea, ca să ia, plecînd cu el, nu pătrătelele mici de pîine învelite într-o hîrtie groasă de împachetat, ci Sfîntul Paște.

Răbdarea și credința sănt mai des răsplătite pe acest pămînt decît a ajuns să se creadă. Așa că, după un timp, ei intrau în biserică – ca într-o altă lume. Cîntarea preoților, lumiuni, licărirea icoanelor, aerul înfierbințat de la luminăriile aprinse, și ei, din nou, în sir: înspre morții bineînțele mult mai mulți decît vii, după numărul luminărilor care se topeau, se încovoiau, se lichefau devenind o apă fierbinde. Prezentul și viitorul sănt însă atît de nesigure, încît și la vii ardeau luminări destule.

Cu gîndul la acest abur al sufletelor lor, președintele s-a urcat în balconul Patriarhiei, a riscat să provoace huiduleli în noaptea de Paște și a dat la Actualitatea un comunicat în care (pe drept) răsplătea Biserica Ortodoxă pentru meritele ei. Un text cu sunet arhicunoscut, ca de discurs de an nou, din care nu lipsea decît credința.

Ilustrăm acest număr cu material pus la dispoziție de Muzeul Țăranului Român

Stimate domnule
Andrei Cornea

Aproape nu ne cunoastem. În tumultul alegerilor din toamna trecută am apucat să schimbăm cîteva cuvinte. Niciu mai mult. Împărtim însă nu numai cam aceleasi vederi politice, ci și cîțiva amici comuni. Aceștia din urmă, dacă n-ar avea ceva mai bun de făcut, v-ar putea povesti despre convingerea mea privind existența unei "conspirații mondiale anti-Shafirice". Cum se manifestă această conspirație? Multilateral. Si mondial. De exemplu, dacă mă aflu acasă, adică la München, și sunt în mare întâiere la lucea, toate stopurile de pe drumul pînă la Institutul de Cercetare al Europei Libere vor fi, inevitabil, roșii. Luuung roșii. Dacă mă aflu la București, în schimb, unde mai fac și cite un tratament pieonal, drumul spre redacția revistei "22" va fi, fără indoială, plin de băltoace. Si așa mai departe. Aș putea pune pariu că această scrisoare, care va este transmisă prin fax, va parveni la destinație numai după un luuung detur. Dacă el va include sau nu și redacția României Mari, rămîne de văzut. Cum conpirația mondială anti-Shafirică este nu numai multilaterală și mondială, dar și neîntreruptă, ca o revoluție trockistă, cîteva din argumentele editorului lui pe care î-l atipărit în "22" sub titlu "Zgardă" apar (în formă de "variații pe temă") într-un "jurnal nescris" pe care îl voi publica în revista Agora. Dar cum respectiva Agora va vedea lumina tiparului numai peste cîteva luni, iată-vă făcînd parte din conjurații anti-Shafirici, "furindu-mi" argumentele. Cred că v-am făcut deja deatate destăinuiri pentru a provoca reacția (unica posibilă) intenționată. "Domnule Shafir", îmi veți spune, "eu mă ocup din cînd în cînd de psihopatologia națională, dar cazurile particulare..."?

Digresiunea de mai sus (o glumă foarte serioasă, vă asigur) tocmai aici intenționa să ajungă. Adică la psihopatologie. Ea (digresiunea, nu psihopatologia) are menirea de a atrage atenția asupra unei stări de lucruri care, la nivel personal, poate fi comică-Ingrăitoroare, dar trecută de la singular la plural (și încă ce plural!) riscă să devină tragică. Epidemia "teoriilor conspirative" pare să facă ravagii, pe lîngă care ciumă lui Caragea e un gutură banal. Ea (epidemia, psihopatologia, nu digresiunea) nu face diferențe între opozitie și guvernanti, nici între "presa liberă" și cea "aservită". Să recapitulăm puțin.

Yalta, Malta. Deci, cum să nu piardă Bush alegerile cînd cheltuieste bunătate

din banii contribuabilului din Nebraska și Alaska? Si astă numai ca să urzească cu "pătatal pe frunte" transferul celui mai important stat din cîte au stat din sfera de influență a rusilor sub propria sa domine (proprie dar nu prea, pentru că, de fapt, și Statele Unite sunt aservite intereselor iudeo-masonice, cum bine a dovedesc "Protocollele Intelectuilor Sionului"). Ce, înțărul din Nebraska și vinătorul din Alaska sunt proști? Iau dat, deci, un picior acolo unde durea mai puțin. Unu' la mină.

Doi la mină, "conspirația" din decembrie '89. Sau poate unu' juma' la mină (arma la picior), cum vreți. C-îl fost conpirație internă, c-o fi fost "esternă", cum ne conving CVT sau Filip Teodorescu, pentru care cele mai secrete arhive ale CIA-ului, Mossad-ului, KGB-ului și ale altor asemenea instituții de binefacere sunt deschise și și (mai ales) noapte, ce mai contează? Principalul e că a fost conpirație. Ceea ce lasă niste "stupid people" cu gurile căscăte, dar nu de plictisală. Nu, de plictisală n-avem de ce să ne plingem. Atunci cînd se întrevede cel mai mic pericol (teoretic, îndepărtat, potențial), putem conta pe unul dintre cei mai talentați jurnaliști să ne "explice" știrea unei conpirații care-i face pe Shakespeare, Agatha Christie, John Le Carré și alti "perfizi Albioni" să se înnoescă de invidie. În orice caz, respectivul (și talentatul) ziarist ne scoate cu regularitate din primejdia plăcășului, producând cel puțin un eveniment conspirativ săptămânal. Celelalte evenimente, ale zilei, sunt numai comentarii.

Ultima "conspirație" s-ar putea numi "operă Berindei". Meritul deconspirării nu poate fi, din păcate, stabilit deocamdată cu precizie. După unii, el s-ar datora în întregime unui distins intelectual care era atât de bine informat (nu am spus "informator") încă pînă și Gorbaciov încerca să afle ce se petrece în România de la numenii altul. Sintem însă sfătuîi să nu atribuim toate meritele acestui deconspirator, deoarece el ar face parte dintr-o... conpirație. Mondială. Masonică. Si prin natura ei antîromânească, cum o stîm încă de la liberalilor care au împiedicat făurirea acestei țări (mai toti masoni). Si, cum acest deconspirator pare a se fi aliat cu unii care vor să transforme PAC-ul într-un partid de orientare liberală, totul devine foarte clar. Adică total confuz.

Dacă în acest moment, dragă domnule Cornea, simțiți o ușoară ameteală, combinată cu un început de migrenă, vă sfătuiesc să nu dezădădui totuși.

Să renunțăm pentru moment la atribuirea unilaterală a "meritilor" (aceasta fiind, oricum, o fază depășită în actualul stadiu al democratizării) și să examinăm alte posibile surse ale decon-

spirăției. De exemplu, cineva care, în deplină cunoaștință de cauză, afirmă că agentul Berindei ar fi lucrat numai cu năstu-ice consiliu locale dominate de socialisti francezi. Că aceste consiliu sunt, de fapt, în covîrșitoarea lor majoritate, în minile dreptei galice și un fapt lipsit de orice semnificație. Aceasta, deoarece știm foarte bine (ce contează de la cine?) că toate formele suprastructurale burgheze, de la guvern pînă la agentul postal din ultimul village, nu sunt decât praf în ochii proletariatului (pardon, al electoratului) a cărei conștiință e atipică. Deci, ce mi-e Chirac și ce mi-e Mitterrand? Tandă și Mandă că una ni-e banda, cum ar spune genialul Alcibiade.

Cum nu obișnuesc să fac publice convorbiri private (nici măcar telefonic), nu voi dezvăluîi care a fost reacția unui anumit domn (să-i numim "a treia sură posibilă") cînd mi-am exprimat strictă și privată opinie că singura soluție pentru ieșirea României din actualul impas ar fi o coaliție a PAC-ului cu Frontul Salvării Naționale, ba poate chiar cu elemente mai moderate din formațiunea pe care o conduce (cu mai multă sau mai puțină onoare, mai mult sau mai puțin formal) domnul Iliescu. Această opinie pentru care (vai, o știu, voi și supus oprobriului public!) era deplină împărtășită de partenerul convorbirii menționate, ceea ce este FOARTE diferit de cele afirmate de aceeași persoană în contextul "operării Berindei". Eram, așa mi se pare, la total unison cu "persoana" în ceea ce privește necesitatea compromisului și a realismului în politică. Se pare că dînsul și-a schimbat părere și ne îndeamnă să cugetăm că "unde nu-i foc, nu lese fum". Incendiatorul (ați ghicit) s-ar numi Mihnea Berindei.

A patra și ultima "sursă" a deconspirării nu este, strict vorbind, o "sursă", deoarece domnul Berindei de persoane apropiate vederilor politice ale partidului, sau domiciliile, se pare, în Franță. Am prea mult respect pentru domnul în cauză pentru a pune la îndoială sinceritatea afirmațiilor sale. Cel mult, mă întreb cîtă încredere se poate acorda unumitor surse din anturajul său. Dar poate ar fi mai indicat ca alții să-și pună această întrebare.

Si întă, în mod inevitabil, am ajuns la întrebarea "cui prodest?". Si întă, în mod tot atât de inevitabil, răspunsul pare a duce spre o nouă "teorie a conpirației". Domnule Cornea, dacă mai sunteți amețit, luați un scaun și odihniți-vă cîteva minute. Dar, în prealabil, verificăți să nu fie vreo pioneză pe el.

Cu deosebite sentimente conspirative,

MICHAEL SHAFIR

CHESTIONAR "22"

- L în revista "22" mă interesează mai ales:
1. editorialul
 2. scrisorile de la cititorii
 3. cronica politică (comentariile politice)
 4. accentele
 5. interviul săptămânii
 6. reportajele
 7. documentul istoric
 8. eseurile filosofice
 9. eseurile culturale
 10. mesele rotunde la GDS

Numai 400 lei
pe trimestru
costă abonamentele cu jumătate
de preț oferite de revista "22"
pentru

**PENSIONARI,
CADRE DIDACTICE,
ELEVI, STUDENȚI,
FOȘTI DETINUȚI POLITICI,
VETERANI DE RAZBOL**

Cei interesați să rugăți să expediaze prin mandat postal suma de 400 lei pe adresa:

Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10. Totodată, cei interesați să rugăți să trimite adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la scosă etc.) pe adresa:

Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Diffuzare.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori vor fi sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN ESTUL EUROPEI, Asociația EST-LIBERTÉS și de firma THE FUTURE IMPACT din SUA, condusă de Mihai Boțes.

11. pagina ultimă, dedicată evenimentelor internaționale sau prezentării țărilor străine

12. actualitatea culturală
- a) viață literară, artistică
 - b) cronică de carte
 - c) relatăriile despre expoziții, concerte, alte evenimente culturale
 - d) cronică de film
 - e) cronică de teatru

13. sondaje de opinie

II. Ce personalități v-ar interesa să răspundă în revista "22" la "Interviu săptămânii"?

III. Care sunt autorii pe care obișnuiești să-i urmărești în revista "22" (în ordinea preferințelor)?

IV. Care sunt autorii pe care î-ati dorit publicați în "22" și îi întilniți rar sau deloc?

V. Ce rubrici noi v-ar interesa să aibă revista "22":

- 1. sfatul medicului
- 2. astrologie (căci mai științific făcută)
- 3. yoga, tehnici de relaxare
- 4. sexologie
- 5. sport
- 6. numite o rubrică dorită de dvs.

Abonamentele contractate la redacție nu se recalculează, indiferent de măririle de preț ulterioare.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPĂРА DIN STOC.

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 15, 16, 18, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vecni vor fi comercializate la prețul de 50 lei/ex. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei) precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei), "Alianța Civică" – "Forumul Democraților pentru ieșirea din criză" (40 lei).

Ne cerem scuze celor cărora, din lipsă de spațiu, nu li s-au publicat textele trimise la redacție. În limita posibilităților, vom încerca să respondem personal. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Domnule Paul Everac,

In legătură cu "Memorialul Durerii", culegerea de semnături nu a fost o "zbateră publicitară fără temei", aşa cum pretindeți acum, după ce furtuna a trecut.

Acționești urmărea:

a) Menținerea "Memorialului" ca una dintre puținele surse de cunoaștere a adevărului în emisiunile TVR;

b) Apărarea doamnei Lucia Hossu-Longin, care întimpina greutăți în realizarea serialului și era constant expusă unor amenințări cu moartea.

Dar iată, tocmai aici intervine rea dumneavoastră credință, deoarece dacă ati fi fost un "sincer admirator" al serialului și, implicit, un apărător al adevărului istoric, ati fi avut dumneavoastră, în primul rînd, ca director general al TVR, inițiativa de a proteja realizarea acestei emisiuni, nepermittînd să fie amenințată. Ati fi intervenit public pe lingă președintie sau SRI, care are obligația să apele cătărenii și nu să-i intimideze sau să le asculte, ilegal, telefoanele.

Inconfundabilele dumneavoastre lectii de morală duplicitară de sămbătă seara ati fi condamnat aceste metode de intimidare, practicate de cei interesați în ascunderea adevărului, împotriva celor care încearcă să-l exprime.

Dar nu ati făcut nimic, pînă cînd s-au acumulat aceste dovezi de sprijin în apărarea doamnei Lucia Hossu-Longin și a emisiunii sale.

DOINA CORNEA

COMUNICAT

Președintele României, Dr. Ion Iliescu, a acceptat invitația Șef Rabinului Rosen de a lăsa parte, duminică 18 aprilie 1993, la solemnitatea de comemorare a celor șase milioane de evrei exterminati de fascisti în timpul Holocaustului iudeismului european (1940-45).

Președintele României va pleca la Washington spre a lăsa parte la solemnitatea inaugurării Muzeului Holocaustului, care va avea loc la 20 aprilie 1993, în prezența Președintelui Clinton și a mai multor șefi de stat.

Intrucît Șef Rabinul Rosen este de asemenea invitat de a participa la această solemnitate, Președintele Iliescu l-a rugat să facă parte din delegația română pe care o conduce Domnia Sa. Șef Rabinul a acceptat această ofertă.

In cursul întreverii, Șef Rabinul Rosen a ridicat din nou problema refuzului dat de către Procurorul General la cererea de a se porni acțiune penală, potrivit art. 317 din Codul Penal pentru atâtare la ură inter-etică și inter-confesională împotriva directorului publicației "Europa".

De asemenea, s-a ridicat și problema numirii ca director general al Televiziunii Române a Dului Paul Everac, autorul unui studiu ce conține întreaga otravă antisemita din "Mein Kampf" al lui Hitler și din "Protocollele Intelectuilor Sionului".

Președintele a făgăduit că va da întreaga atenție problemelor ridicate.

FEDERATIA COMUNITATILOR EVREIEȘTI DIN ROMANIA (FEDROM)

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

ANDREI CORNEA

Reformă - antireformă

Confruntarea, în plină desfășurare, dintre guvern și sindicate este orice în afara unui fenomen simplu și care să poată fi caracterizat în chip univoc. Sindicatele trebuie, firește, să apere interesele salariaților, în special pe cele ale muncitorilor industriali. Acestea sunt evident puse în pericol de inflație și de somaj. Or, aceste două fenomene nu vor diminua, ci dimpotrivă se vor amplifica după 1 mai – data eliminării subvențiilor – și aceasta chiar dacă guvernul va face concesii de ultimă oră în privința compensării și a indexării salariailor. Într-adevăr, societatea comercială – de stat ori private – vor trebui să suporte nivelul sporit al salariailor din propriile beneficii, ceea ce va impune creșterea prețurilor de vinzare sau reducerea numărului de salariați sau ambele. Interesele – cel puțin pe termen scurt – ale muncitorilor apar astfel mai mult sau mai puțin opuse ridicării subvențiilor și, în fond, greu armonizabile cu cele ale reformei economice în ansamblu său, în cadrul căreia eliminarea totală a subvențiilor reprezintă o etapă obligatorie.

Dacă, aşadar, "baza" este, în linii mari, puțin favorabilă principiilor reformei, "vîrfurile" sindicale – și, desigur, în primul rînd d-nii Ciorbea, Hossu, Mitrea sau Brătianu săi, cu siguranță, partizani hotărâți ai acestora. El declară împedite că nu se opun eliminării subvențiilor ca atare, ci modalității pe care o preconizează guvernul pentru a realiza acest obiectiv și aduc critici dure privitoare la felul în care guvernul

gestionează economia – acuzația de "etatism" –, dar și la modul în care el înțelege să negocieze cu sindicalele – acuzația de "antidemocratism". Iată, aşadar, dificultatea situației din perspectiva mișcării sindicale: marile nemulțumiri ale "bazelor" și, în modul general, ale populației, devenită cel puțin sceptică față de reformă, vor putea fi traduse într-un discurs de tip reformist, eficace, la nivelul liderilor mișcării sindicale?

Guvernul, pe de altă parte, are un program în esență sa reformist. Dar multă dintre cei care sunt îndrăguți să-l pună în aplicare sau să-l susțină – unii miniștri, responsabili guvernamentali, anumiți parlamentari din coaliția majoritară – nu sunt. Articulând cu dificultate într-o nouă limbă de lemn, rebarbativ și plini de confuzie, părind adesea insensibili la dificultățile populației, uneori chiar agresivi (ulnd exemplu de la președintele Iliescu care a amenințat, imprudent, că "iese la bătaie"), toți aceștia fac cea mai rea propagandă cu puțină reforme. Din acest ultim punct de vedere, de exemplu, a încredință conducerea Radioteleviziunii unui "reacționar" declarat precum dl. Paul Everac, să dovedească că nu numai un simbol antireformist îngrijorător, dar și o greșală pe care cred că guvernul o va plăti scump cîndva. Si totuși, guvernul este obligat să dorească continuarea reformei, nu numai datorită reformiștilor din interiorul său, nu numai datorită presiunilor instituțiilor internaționale

de credit, dar în primul rînd datorită constringerilor enorme ale realității economice însăși. Cum va reuși însă guvernul să promoveze reforma și să o facă accesibilă populației, atunci cînd agenții puneri ei în practică sint, de predilecție, tocmai antireformiști?

Se vede, prin urmare, că de complicată și de confuză este situația de fapt și sint puține șanse ca ea să se limpezească în urma intensificării conflictelor sindicale. Dacă, de exemplu, presiunile sindicale, intrate în fază lor decisivă odată cu anunțarea grevei generale pe data de 5 mai, determină guvernul "să dea înapoi" și să reducă amploarea eliminării subvențiilor, măsura respectivă va fi, cu siguranță, antireformistă și va fi tratată ca atare de către instituțiile internaționale de credit. Dar dacă aceleasi presiuni sindicale vor duce la completa eroziune a autorităților cabinetului Văcăroiu și al antireformiștilor din parlament, să ar putea deschide drumul unui guvern de coaliție reformist nu doar prin programe și prin "strategii programelor", ci și prin oameni, guvern capabil atât să impună în practică reforma, cit și să stabilească relații mai profunde și mai democratice cu centralele sindicale.

Dimpotrivă, dacă guvernul "se ține tare", reușind să anihileze greva generală anunțată, să facă impopulară, sau să reducă în o mișcare nesemnificativă, credibilitatea sa înaintea instituțiilor internaționale de credit se va ameliora considerabil, iar eliminarea subvențiilor, odată înșăptuită, va reprezenta un bun cîștagat pentru reformă, indiferent de neplăcerile aferente. Pe de altă parte, o victorie a guvernului în lupta cu sindicalele îi va întări și pe antireformiștii din sinul său, din aparatul administrativ și din coaliția majoritară din parlament. Toți aceștia vor fi mai "solizi" după trecerea cu bine a unui al doilea "test de încredere" (după moțiunea de cenzură). Epurarea aparatului de stat de ultimii reformiști, menținerea controlului asupra Radioteleviziunii vor fi, probabil, completate de descurajarea sindicatelor, de discreditarea liderilor lor și de mărirea distanței dintre ei și "bază". Democrația va suferi un eșec.

CRONICA POLITICALĂ

• 22-28 aprilie 1993 •

Această situație confuză – și care riscă să rămînă așa, aproape indiferent de modul în care se vor desfășura evenimentele – exprimă în chip "admirabil" – dacă mi se îngăduie termenul – o caracteristică esențială a societății românești (la care m-am mai referit și cu un alt prilej – "22/10/ 1993): realitatea unei confruntări profunde și de substanță dintre reformiști și antireformiști (sau conservatori) peste care se suprapun conflictele "normale" dintre guvern și opozitie, dintre guvern și sindicate, dintre executiv și legislativ, dintre "stingă" și "dresată" etc. Conflictul fundamental reformiști-conservatori, prezent la toate nivelele și în toate sectoarele societății, este, aşadar, "bruiat" cumva de celelalte conflicte, uneori chiar deformat, alteori ajunge să fie redus în chip abuziv la unul sau altul dintre ele. Pe acestea – de exemplu cel dintre guvern și sindicate – le numesc "normale" deoarece ele sunt firești în orice societate democratică și pluralistă. Dimpotrivă, conflictul reformă-antireformă este "anormal", fiind caracteristic doar situației tranziționale în care ne aflăm. Conflictul "normal" este, cum se vede, oarecum superficial, deși nu este desigur fără importanță; conflictul "anormal" este mai ascuns, mai greu de sesizat, dar rămîne deocamdată fundamental. Primul ține de societatea pe care vrem să o avem, celălalt de societatea pe care încă o avem; primul arată mai mult ce vrem să devenim, al doilea descrie ce suntem. Or, cum taberele sunt delimitate în mod destul de diferit în cazul celor două tipuri de conflicte – de exemplu, nu toți reformiștii sunt în sindicate și nu toți antireformiștii sunt la putere – peisajul general devine destul de neclar, aproape haotic. Căci societatea noastră este obligată să suporte concomitent atât "anormalitatea" tranziției, cit și "normalitatea" sistemului pe care tranziția intenționează să-l edifice.

ACTUALITATE • ACTUALITATE • ACTUALITATE • ACTUALITATE •

OANA ARMEANU

GREVA GENERALĂ – O SCADENȚĂ AMÂNATĂ

La conferința de presă organizată vineri 16 aprilie a.c., la Hotelul Sindicatelor au fost prezenti liderii confederatiilor sindicale: Victor Ciorbea (CNSLR), Miron Mitrea (Frăția), Bogdan Hossu (Cartel "ALFA"), Matei Brătianu (BNS), Adrian Cojocaru (CERES), Pavel Tudor (Univers), Dragoș Nicolescu (Camera Federativă a Medicilor). Scopul principal al conferinței a fost anunțarea amânării grevei generale programate pentru 20 aprilie pînă la data de 5 mai, pe de o parte pentru a da un răgaz de pregătire și altor confederati sindicale care vor să li se alăture, pe de alta pentru depășirea momentului 1 mai de retragere a subvențiilor, deoarece sindicatele sunt pentru retragerea totală a subvențiilor și nu vor să fie acuzate că ar închînti mersul reformei și ar îngreuna tratativele cu FMI.

Toate confederatiile prezente au subscris la cele 11 revendicări prezentate de Frăția cu ocazia mitingului din 12 aprilie: • liberalizarea salariailor prin eliminarea fondului de salarii de referință • asigurarea raportului salariai-prețuri de cel puțin 80% față de octombrie 1990 • moderarea creșterii prețurilor • negocierea salariului minim pe economie cu sindicatele • garantarea plății salariului minim pe economie • buget corespunzător pentru sănătate, învățămînt, agricultură și cultură • locuri de muncă pentru șomeri; alocarea de fonduri de investiții pentru crearea de noi locuri de muncă • protecție socială reală pentru șomeri, tineri și pensionari (creștere pensiilor) • garantii privind respectarea înțelegerilor semnate cu sindicatele la nivel de întreprinderi, federati sau confederati • stoparea falimentării intenționate a societăților comerciale; măsuri concrete pentru combaterea energetică a corupției • măsuri

pentru combaterea eficientă a criminalității, inclusiv prin inițiative legislative care să prevadă pedepse dure.

Foarte mulți salariați s-au pronunțat pentru declansarea grevei generale. "Semnalele primește din teritoriu sunt favorabile. Peste 60% din salariați sunt pregătiți cu liste de semnături și așteaptă greva generală. Astăzi să se lămurească odată că greva nu se face de către noi, ci de către salariați din bază, pentru că pe listele respective n-au semnat numai membrii de sindicat, ci și au dat acordul și ceilalți salariați", a declarat dl. Bogdan Hossu.

Greva generală nu va putea fi împiedicată decit prin soluționarea revendicărilor, pe care liderii sindicali o consideră posibilă, un mijloc fiind utilizarea deficitului bugetului de somaj și asigurările sociale pe care Guvernul vrea să-l deturze pentru acoperirea deficitului bugetului național.

Pînă în momentul de față negocierile cu Guvernul nu au dat rezultate, acesta dovedindu-se inflexibil. Dificultatea dialogului a fost generată și de faptul că Guvernul, încălcind HG nr. 843/91 cu privire la funcționarea Comisiei Naționale de Indexare, a invitat la discuții reprezentanți ai tuturor celor 19 confederati sindicale, cite doi titulari și doi supleanți pentru fiecare, adică aproape 80 persoane, ceea ce a dus la crearea unui organisme nefuncțional, care nu are alt scop decit validarea hotărîrile guvernamentale deja adoptate. În plus, lidele marilor confederati sindicale nu pot accepta participarea cu un vot egal cu al liderului unei confederati cu 3 000 membri. Cîteva cedări ale Guvernului s-au remarcat, totuși, în urma mitingului din 12 aprilie: majorarea compensațiilor și indexărilor, plata integrală retroactivă a indexărilor, intenția de a acorda la 13-lea salar, de a acorda jumătate din compensație și indexarea pentru luna mai anticipat, la sfîrșitul lunii aprilie, toate aceste măsuri avînd ca scop atenuarea șocului. Dar aceasta este o soluție de compromis, pentru că nu va duce decît la dezamorsarea tensiunii lunii mai și izbucnirea ei în iunie, au apreciat liderii sindicale.

Un alt aspect al lipsei de colaborare între sindicate și Guvern este prezentarea denaturată de către primul-ministru, cu ocazia unei emisiuni televizate, a revendicărilor sindicale cuprinse într-un fluturaș ce a circulat în mitingul din 12 aprilie, motiv pentru care confederația Frăția îl va da în judecată.

Pentru ca revendicările lor să nu mai fie tendențioase și incomplexe prezentate, cele șapte confederati

participante la conferința de presă au adresat o scrisoare d-lor Adrian Năstase (președintele Camerei Deputaților) și Oliviu Gherman (președintele Senatului), în care solicită constituirea unei comisii parlamentare care să fie informată de către confederatiile sindicale asupra revendicărilor reale și care să informeze, la rîndul ei, Parlamentul. De asemenea, avînd în vedere repetatele afirmații ale Guvernului potrivit cărora nu e posibilă negocierea unor revendicări cu sindicatele pentru că s-ar încălca condițiile impuse de FMI și Banca Mondială, sindicatele au trimis o scrisoare explicativă FMI, în care își expun poziția.

Întrebări asupra consecințelor grevei generale, liderii sindicali au apreciat ca probabilă soluționarea revendicărilor fără a se ajunge la soluția extremă. În cel mai rău caz, greva nu va dura mai mult de o zi sau două. Participarea și a sectorului energetic din cadrul confederatiile Univers va accentua efectele negative ale grevei, pentru că va obliga întreruperea lucrului în toate sectoarele de activitate, practic paralizarea întregii activități economice. Date fiind consecințele dezastruoase ale grevei generale, nedorite de nimănii, liderii sindicali speră că Guvernul va reveni asupra poziției sale.

Duplicitatea președintelui

Reprezentanții opoziției au declinat invitația șefului statului, Moses Rosen, de a participa la comemorarea Holocaustului la Templul Coral pe 18 aprilie. Motivul – care mi se pare perfect justificat moral și politic – este că la ceremonie a participat și președintele Ion Iliescu, invitat cu destulă obsecvozitate de către șeful cultului mozaic. De fapt, nu persoana președintelui era în cauză, ci disponibilitatea sa de a accepta alianță cu xenofobii și antisemiti din PUNR, PRM și PSM. I s-a comunicat astfel – diplomatic – domniei sale că duplicitatea pe care o dovedește este inaceptabilă pentru opoziția democratică, mai ales cu ocazia unor comemorări precum cea de față. Cum va fi aceeași duplicitate primită peste Ocean, în Statele Unite, unde președintele va lua parte la inaugurarea Muzeului Holocaustului – rămîne de văzut. (A.C.)

DANIEL VIGHI

Ce (mai) este Convenția Democratică din România

Una dintre ideile cu care Opoziția a avut succes a fost aceea a unității ei într-o coaliție care să depășească interesele de partid în interesul general impus de necesitatea reformării societății românești. Așadar, o anume parte a retoricii politice a partidelor democratice s-a dovedit a fi profitabilă, așa că astăzi decizia de a părăsi CDR este ea însăși conotată politic. S-a hotărât că deocamdată unitatea trebuie să domine diversitatea partidelor din opoziție și că acest lucru este necesar și pentru asigurarea funcționării eficiente a structurilor alese în administrațiile locale. Pornind așadar de la acestea considerente, omul politic al opoziției democratice din România ar trebui să-și impună o autocenzură, să accepte de bunăvoie o conduită, un comportament public reținut, prin care să-și reprime nemulțumirile și antipatiile politice. Numai că aceste cerințe sunt prea mari pentru agitata noastră scenă politică, în care libertatea de exprimare cu greu își poate limita exuberanțele. Pe de altă parte, ne putem întreba pentru ce, la urma urmălor, autocenzura și, mai ales, cît de departe să mergem cu aplicarea ei, odată ce în umbra fidelității mută pe care îi o cere unii sau alții în numele idealurilor democratice există riscul să se petreacă abuzuri și delicte antidemocratice pe care, nepuțind să le exprimă, nici nu ai cum să le combată. Întrebarea pe care trebuie să-și pună Opoziția este următoarea: cît anume să tacem despre noi însăși? Să cum nu se poate impune o tacere absolută, ar fi de dorit ca în problemele controversate care agită partidele din coaliție să intervină, în felul unui arbitru, Convenția însăși.

Aceasta nu se manifestă și nici nu trebuie să se manifeste în felul unui partid, al unui suprapartiid, cum spunea Radu Cămpeanu, al cărui gînd nu s-a îndreptat niciodată spre cum ar trebui să funcționeze acest organism, ci cum anume ar putea domnia sa și partidul pe care-l reprezinta să obțină cît mai multe avantaje de pe urma acesteia și cînd anume ar trebui părăsită pentru că aceste avantaje să fie cît mai durabile. Din păcate, atitudinea aceasta față de Convenție nu este numai a domnului fost lider liberal, ci a tuturor partidelor care o compun în momentul de față. Că este așa se poate dovedi relativ simplu, odată ce nimeni nu s-a gîndit să definească cu insistență niște chestiuni elementare care ar fi dat conținut acestei unități. Prima și cea mai la înțîmpăna disociere care ar fi trebuit să fie stabilită ar fi fost aceea că prin Convenție nu se practică o politică de partid, ci una de coaliție de partide, care este cu totul altceva. Numai că și în acest caz drumul de la intenție la fapte nu a fost străbătut. În Convenție mecanismul coaliției nu a funcționat, ci a funcționat tot acela de partid, în sensul că disciplina (de partid) s-a impus printr-un sistem în care majoritatea elimina în totdeauna de la decizia politică prin vot o minoritate care în condițiile acestea nu se putea exprima. Or, acestea nu sunt principii de stabilire a unei coaliții în care toți membrii care o compun trebuie să se găsească motivați într-un fel sau altul. Se poate reprosa aici faptul că partidele care au intrat în coaliție nu au impus suficiente condiții care să le protejeze interesele specifice. Numai că nu a fost timp suficient, totodată Con-

venția a fost sufocată de organizații fantomatice, toate cu drept de vot, ceea ce a îngreunat și mai mult mecanismul de luare a deciziilor.

Întrebarea care se poate pune astăzi este legată de rolul Convenției în armăzirea acestor diversități de stătări politice. Spre exemplu, în ultima vreme, se poartă acuzația de intenție de sparere a "unității" Opoziției, fără ca cineva să se întrebe în mod serios dacă această unitate există cu adevărat și dacă are un conținut coerent. O vreme s-a susținut că PAC atentează la unitatea de care vorbim, cu toate că, personal, nu văd cum anume s-au împlinit aceste atențe. S-a spus, dacă bine am înțeles, că PAC dorește să părăsească de fapt coaliția și că din această cauză îi critică neajunsurile. Această politică au urmat-o liberalii domnului Cămpeanu și nu văd de ce PAC ar trebui să o repetă, poate că dorește să critice Convenția și să rămână în interiorul ei, cu argumentul că în acest fel contribuie la ameliorarea acesteia. Oricum, întrebarea despre cît anume ar trebui să zică Opoziția despre sine însăși rămîne valabilă și în această situație.

Se mai poate pune întrebarea cît sunt de înțemeiate criticiile PAC... Or, aici ar trebui să intervină Convenția în ansamblu ei și să stabilizească legitimitatea criticiilor, iar dacă se dovedesc înțemeiate, să acioneze pentru eliminarea lor. Să ce a mai făcut PAC pentru a sparge Convenția Democratică? A votat prin abținere, dacă bine îmi amintesc, la investitura d-lui Emil Constantinescu ca președinte al coaliției pentru a atrage atenția că mai înainte de a alege un lider ar fi trebuit să fie stabilit un regulament de funcționare al Convenției și, mai ales, ar fi fost absolut necesar ca partidele să stabilizească prerogativele acestuia și capacitatea sa decizională în orientarea politică viitoare. Astăzi, să mă ierte domnului profesor, dar rolul domniei sale este acela al regelui Ioan fără de țară. Domnia sa este, dar de fapt nu este. Pe zi ce trece, Convenția amenință să devină o figură de stil în discursul politic al Opoziției și cam atât. Pînă acum, Convenția nu a arbitrat convinsor într-o sau alta din diferențele invitate între partidele politice. Putem oferi două exemple din cele foarte multe pe care le-am putea inventaria. Bună-

oară, PAC a susținut că alegerile au fost pierdute, printre altele, din cauza unei campanii electorale prost conduse de către dl. Ilie Păunescu. Ar fi fost de dorit ca președintele Convenției să-și asume poziția de arbitru și să inițieze niște dezbatări care să slujească printr-o declaratie acceptată de toate partidele în această chestiune atât de controversată.

Un alt exemplu se referă la declarațiile recente ale d-lui Corneliu Coposu, în care domnia sa declară că PAC este brațul ocult al Partidului Socialist Francez în România. În ce ne privește pe noi, nu credem că domnul președintă ar dori să-și cîștige preponderență politică în raport cu un aliat prin acuze false susținute de un grup minoritar din PAC și dezavuante în repetate rînduri de către liderul acestui partid și nesuținute nici de către moțiunile-program care vor fi adoptate la congresul partidului. Însă cum altii ar putea să credă că d-l. Coposu este certat cu fair-play-ul luptei politice sau să atribuie PAC-ului idealuri străine doctrinei sale, ar fi de dorit ca în această problemă să se exprime Convenția Democratică prin partidele componente. Faptul acesta este cu atît mai necesar cu cît în Convenție chiar există un partid care poate fi "acuzat" astfel, mai ales că este afiliat la Internaționala Socialistă – este vorba de partidul d-lui Sergiu Cunescu.

Prin urmare, Convenția Democratică ar avea de lucru, numai să dorească faptul acesta. Mă tem că de nu se va întimpla așa, și să se prelungită după modestul festiv electoral din septembrie trecut riscă să dea dreptate celor care spun că actuala coaliție a forțelor democratice din România este o iluzie necesară celor care vor să înlocuiască realitatea cu propriile reverii.

P.S. Comitetul județean PAC Timiș și-a asumat ca declaratie politică prezentul articol și cere conducerilor centrale ale partidelor din Convenția Democratică din România să ia în dezbatere afirmațiile despre colaborarea PAC cu socialiști francezi, ca și respingerea acestora de către liderul PAC, și să stabilizească, în consecință, o declaratie comună.

FUNDATIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

împreună cu

UNIVERSITATEA CENTRAL EUROPEANĂ

anunță programul

ISTORIA ȘI FILOZOFIA ARTEI ȘI ARHITECTURII ÎN EUROPA CENTRALĂ

În cadrul programului se vor studia în special artele din Europa Centrală în contextul

următoarelor trei perioade cruciale ale tranzitiei din civilizația europeană:

- Evul Mediu în Tranzitie: sfîrșitul secolului XIV și secolul XV
- Începutul Epocii Moderne: 1600-1800
- Modernismul în Tranzitie: secolul XX

Programul se desfășoară în cadrul Colegiului din Praga, iar studiul celor trei perioade menționate va fi structurat pe trei trimestre.

Avind în vedere studiul artei și arhitecturii din regiune, se vor organiza excursii de studii în:

Candidați specializați în arte vizuale ca și cei interesați în arhitectură și urbanism sunt invitați să participe. Participanții din ambele domenii trebuie să aibă și cunoștințe în filozofie, deoarece aceasta este o componentă a programului, care își propune să reunescă dezbatări specifice artei și arhitecturii într-un cadru filozofic larg.

Pentru formulare și informații vă rugăm să vă adresați departamentului de relații cu publicul, la sediul Fundației SOROS din:

● București: Calea Victoriei 133, CP 22-196, 71102; tel.: 6506325; fax: 3120284

● Cluj: Str. Mărului 5, CP 1084; tel./fax: 095 117121

● Iași: Bd. Copou 19, tel.: 098 146935; fax: 098 147100

● Timișoara: Piața Operei 2, Et. 3, Cam. 317;

tel./fax: 096 190804

● Chișinău: Str. Mihail Kogălniceanu 28;

tel.: 0222 60507

Termenul limită de depunere a dosarelor: 12 mai 1993.

ILIE ȘERBĂNESCU

Retragerea subvențiilor de preț

SANSA DE A SCĂPA DE INFLAȚIE NU TREBUIE PIERDUTĂ

În numărul trecut al revistei am încercat să argumentez că, întrucât momentul actual în economie este cel al scadentei pentru jumătățile de măsură adoptate pînă acum pe calea reformei din considerente politice, unica șansă pentru ordine, relansare și eficiență o reprezintă – indiferent că multora nu le prea place – doar constringerile regula-toare ale economiei de piață, care nu sunt altceva decît libertățile pe care aceasta le implică, dar care acționează una pentru alta ca factori compensatori sau sugră-mători de excese. În mod concret este vorba de a se introduce aproape simultan un pachet de măsuri intercorelate care să întregească funcționarea instituțiilor și meca-nismelor de piață, altfel spus care să asigure ca toate libertățile-con-stringerile ale economiei de piață să se manifeste, statul urmăriind, în acest cadru, necesara și susceptibila de reușită intervenție corectivă, dar nu încercând cumva să-și asume în sine rolul de regulator în locul uneia sau alteia dintre libertățile-constrignerii, căci doar ar strica echilibrul ce trebuie să existe și ar risca astfel să rupă în altă parte fără măcar certitudinea de a fi cîrpit unde a dorit.

Prevăzuta retragere de la 1 mai a subvențiilor de preț la ultime produse și servicii de consum oferă nu doar prilejul dar constituie într-un fel și deschiderea mizei colosale a pachetului menționat de măsuri.

Despărțire de neregretat

Retragerea subvențiilor ar avea semnificația primului lucru dîs pînă la capăt pe calea reformei: ridicarea controlului etatist asupra prețurilor. Să în cărău și în telegheră nu se poate. Liberalizarea partajă și treptată a prețurilor – indiferent de argumentele pro și contra – a avut o consecință pe care cu greu partizanii acestui tip de abordare o pot nega: a produs cumulat o creștere de prețuri mai accentuată decît ar fi fost în cazul unei liberalizări glo-bale și dintr-o dată. Prețurile au crescut în avalanșă: nu numai ca efect, în urma fiecărei etape de liberalizare, ci și ca anticipare, în perspectiva etapei următoare. În plus, în condițiile în care liberalizarea prețurilor nu a fost asocia-tă la demarare cu liberalizarea "prețului tuturor prețurilor", adică a cursului monedei naționale, s-a intrat într-un cerc vicios rezultînd din defazaj: sporirea prețurilor interne însemnînd o depreciere a leului, antrenează și o devalorizare externă a acestuia, după care scăderea cursului determină prin scumpirea importurilor un nou puseu inflaționist, care provoacă o altă devalorizare și.m.d. Datorită exploziei prețurilor (cel puțin în parte autoali-mențat), ceea ce rămîne de sprijinit de la buget după fiecare etapă de liberalizare, în care se mai renunță la o fractiune din susținere, ajungea să depășească pînă la etapa următoare cantumul global al subvențiilor ant-e-riore. Bugetul în proporție de aproape o treime a fost blocat cu subvențiile de

preț, văduvite fiind înainte de toate alocațiile pentru investiții. Iar pentru populație și agenții economici s-a instalat un fel de psihoză inflaționistă, "următoarea etapă" de liberalizare constituind amenințarea concretă a unui nou val de creșteri de prețuri. Nemaivorbind de faptul că orice subvenție de preț tratează la fel milionarul și bietul pensionar sau șomer, reprezentînd o falsă protecție socială. Să, în acest timp, mafiotii din sistemul de stat, cu colportajul sau sub paravanul unor firme private, își umpleau buzunarele proprii prin returnări din ceea ce nimenei altcineva decît populația plătea, prin bugetul statului, ca subvenție de preț, așa cum s-a întîmplat în cazul cărnii, grăului, zahărului care au ținut și în cap de afiș la capitolul afaceri de corupție și delapidare.

Să criticăm sau să sprijinim guvernul?

Iată de ce măsura retragerii subvențiilor de preț – în ciuda durerilor pe care le va produce – trebuie salutată, fiind un râu necesar și un element-cheie al reformei. Să iată de ce guvernul care se încumetă la această măsură – deci implicit cel actual – trebuie susținut. Situația la care s-a ajuns este chiar caraghioasă. Actualul executiv – aspru și pe bună dreptate acuzat pînă în prezent de blocarea reformei – este însă lovit din toate părțile exact în momentul în care ar urma să intreprindă singura măsură concretă pro-reformistă și utilă de pînă acum. Indiferent ce coloratură politică ar avea guvernul ce s-ar afla la putere, măsura, în absolut aceleasi coordonate, ar trebui luată. Demersul unor sindicate este de înțeles doar în latura sa strict socială, ca eventuală presiune pentru obținerea protecției maxim posibile. Ceea ce însă este în afară posibilului la un orizont rezonabil sau ceea ce ar presupune întoarcerea la un centralism contraproductiv nu poate mira că devine suspect de încercare de a bloca reforma. Este necesară o distincție netă nu numai între ceea ce se poate și ceea ce nu se poate, dar și între ceea ce ne ține pe loc fără vreo șansă de a soluționa ceva și ceea ce nu poate, în ciuda durerilor, duce înainte.

Este design menirea opoziției de a critica Puterea și de a-i exploata greșelile. Dar în cazul retragerii subvențiilor de preț nu guvernul și cu atât mai puțin măsura în sine ar fi de incriminat, ci jumătățile de măsură pe calea reformei, care, promovate pînă acum, au suplimentat dureri, altfel inevitabile, precum și promisiunile populiste cu care actualele forțe politice aflate la putere au cîștigat alegerile, dar pe care nu le pot respecta din cauza faptului că erau fără vreo acoperire economică. Opoziția trebuie să-și cîștige acum aderenții tocmai insistînd asupra faptului că, în campania electorală, n-a jucat cartea balivernelor și nicidcum căzînd în spîna de a sugera cumva că măsura retragerilor de subvenții poate nu ar fi fost adoptată dacă ar fi fost ea la guvernare, căci ar fi fost nu numai împotriva reformei, dar nici măcar nu ar fi fost posibil.

Împotriva cercului vicios depreciere-devalorizare

Presiuni serioase sunt însă necesare asupra guvernului pentru a nu ceda unor tentații populiste chiar și ulterior momentului 1 mai și îndeosebi pentru a nu încerca în continuare jumătății de măsură sau abordări etatist-centraliste care ar duce la pierdere mizerie uriașă pe care o reprezintă retragerile de subvenții de preț la ultime produse și servicii de consum. Întrucât efectul acestei retrageri ar urma să constituie probabil ultimul mare val de creșteri de prețuri – încheietor în principiu al ciclului dureros, despre care s-a spus că reprezintă "inflația corectivă" după încorsetarea ei cîteva decenii – măsuri ferme însoțitoare trebuie să asigure măcar că deteriorarea lună "cu două cifre" a costului vieții este încheiată, că se va evita alunecarea pe pantă ruinătoare inflații de tip sud-american și că se va ajunge la o creștere tolerabilă de prețuri în jurul a 25-30% anual.

În acest scop este obligatoriu că efectul de creștere a prețurilor antrenat de retragerea subvențiilor să fie asociat celui similar al absorbtiei în economie a noului curs valutar devalorizat al leului, pentru a nu ne trezi, după numai o lună-două, cu noi creșteri serioase de prețuri rezultînd din această absorbtie, care nu înseamnă altceva decît "difuzarea" scumpirii importurilor în angrenajul prețurilor interne. Mai mult, în scopul menționat asimilarea trebuie făcută anticipativ, adică avînd dintru început în vedere previzibilitatea scăderii a cursului leului pe care o va produce creșterea de prețuri rezultată din retragerea subvențiilor, precum și replica acestei scăderi în direcția unei noi creșteri de prețuri. În practică este vorba concretă de a se introduce, pe piață bancară, un curs similar sau chiar supra-

problemei, dificile și rezolvabile doar pe termen lung, a existenței unui segment neviabil în industrie, care este cauza structurală a inflației românești și a cărui întreținere este plătită, de la deschiderea supapei prețurilor, de către populație tocmai prin inflație.

Integrarea pieței valutare și plăți executorii

Pentru a nu se irosi, în lunile ce vin, aproape cerțele rezultate pe linia temporării inflației în cazul aplicării strategiei menționate, cel puțin încă două măsuri sunt necesare. Pe de o parte, continuarea în plan monetar a cruciadei antiinflaționiste, prin stabilarea unei discipline draconice – în raport desigur cu reglementările actuale, altfel de fapt normală. În orice economie de piață – în decontarea plăților și acordarea creditelor: instrumente de plată executorii din punct de vedere judecătoresc pentru debitor, dobînzi reale pozitive, izolarea în sistemul de plăți a rău-platnicilor pentru a se evita ca aceștin să devină sursă de blocaj financiar. Pe de altă parte, decompartmentarea (integrarea) pieței valutare bancare, prin abandonarea practică actuală de acoperire a solicitărilor de valută pe clienti doar din oferta băncii la care aceștia operează, ceea ce împiedică formarea unei autentice piețe interbancare și, deci, a unui curs de schimb relevant. De asemenea, negocierea unui împrumut extern cu destinație specială pare a nu avea alternativă pentru constituirea rapidă a rezervelor valutare necesare politiciei de curs. Un nou sistem de protecție socială trebuie pus pe rol spre a se înlocui mecanismul de indexare salarial-prețuri, inevitabil în fază actuală, dar de abandonat la primul semn de succes major în lupta împotriva inflației, tocmai pentru că mecanismul în sine de fapt o întreține. Criteriul fundamental al unui asemenea nou sistem trebuie să fie orientarea asistenței sociale spre păturile defavorizate (șomeri, pensionari, salariați cu venituri mici).

Sunt cîteva dintre măsurile indispensabile vizînd stabilizarea macroeconomică, înfruntarea principalelor dezechilibre moștenite din gestiunea ceaușistă ori determinate de reformă, indiferent dacă inerente sau rezultînd din erori pe calea acesteia. Respectivele măsuri trebuie să aibă prioritate absolută pentru că, fără ele, economia nu poate ieși din marasm, iar reforma nu are perspective întîmpinînd handicapuri greu de depășit.

Merge și altfel, dar prost

Desigur, se poate și a nu se proceda în felul arătat, continuîndu-se cu jumătățile de măsură după retragerea subvențiilor de preț, care ar rămîne un fel de excepție într-o regulă a indeciziei pe calea reformei. Dar, mai mult ca sigur, în acest caz de inflație nu se va scăpa. Să va fi pierdută și șansa oferită în acest sens de retragerea subvențiilor de preț. Asupra nevoii de a se jugula inflația nu trebuie insistat. În prezență acesteia nu se poate întreprinde o reformă autentică. În plus, inflația face reforma neacceptată social. Nicăi relansarea economiei nu este posibilă, căci, datorită inflației, economisirea și deci constituirea resurselor pentru investiții sunt descurajate. Inflația deprimă activitatea investițională propriu-zisă, ca și apelul la credite în acest scop. Într-un climat inflaționist, veniturile bugetare stau sub semnul incertitudinii, iar cheltuielile sunt afectate de degradarea semnificației reale. Iată de ce șansa pe care retragerea subvențiilor de preț o deschide pentru ruperea în sfîrșit a cercului vicios al unei inflații ruinătoare nu trebuie pierdută. Deși probabil, din păcate, va fi.

Majoritatea parlamentară votează încălcarea Constituției

Dezbaterea proiectului de buget în Parlament se apropie de sfîrșit, săptămâna aceasta urmând să se discute ultimul articol (43) și anexele. Joi 15 aprilie au fost adoptate 9 articole, de la 33 la 42, art. 36 fiind eliminat prin vot. O nouă controversă între majoritari și Opoziție a izbucnit la discutarea art. 39, care prevede posibilitatea ca organele fiscale ale Ministerului Finanțelor să dispună retragerea sumelor datorate bugetului de stat (impozite, taxe și alte vîrsămintă obligatorii) de către agenții economici, direct din conturile acestora. Dl. Frunda György, senator UDMR, a cerut respingerea acestui articol, care, a explicat domnia sa, încalcă în mod flagrant principiul separației puterilor în stat. "Prin articolul 39" a adăugat senatorul UDMR "se conferă guvernului, prin Ministerul Finanțelor, o triplă calitate: de creditor, de instanță judecătoarească și de executor, lucru absolut inaceptabil pentru un stat de drept". La rîndul său, dl. Gavrilă Dejeu, deputat PNTCD, a susținut că este inadmisibil ca statul să poată emite titluri executorii fără un control judiciar. Dl. Varujan Vosganian a propus ca această prevedere să facă obiectul unei legi speciale, în concordanță cu principiile statului de drept, adăugind că însăși baza de discuții este ilegală. Reprezentanții FDSN au respins toate argumentele Opoziției, pe motiv că în discuție nu este o problemă juridică, ci una pur economică. În final, articolul a fost adoptat, cu modificările de formă ale comisiei de buget-finanțe. Printre cei care au susținut vehement articolul s-a aflat și dl. Mircea Ciubăraș, deputat PNTCD, pe care l-am întrebat, în finalul ședinței de dezbatere, de ce s-a pronunțat în favoarea acestui articol. Iată cum au sunat răspunsurile sale:

Evaizarea fiscală este una dintre cele mai mari crimi într-un stat democratic și trebuie să fie sancționată drastic. Mi se pare firesc că directorii de întreprinderi sunt obligați să asigure plata către bugetul statului și către bănci a datorilor pe care le au. Trebuie întări asigurarea veniturilor statului, fiindcă și aceste întreprinderi beneficiază de serviciile statului.

"Sînt și momente în viață cînd divorțul e preferabil concilierii"

Cu o săptămână în urmă, cei patru demisionari din conducerea PAC au remis presei o declarație prin care, printre altele, acuzau conducerea partidului că "favorizează exercitarea de influențe străine" în partid și că încearcă să alinieză partidul pe poziții "mai de stînga". Curioș să aflăm și opinia dlui Manolescu față de aceste acuzații, l-am întrebat în ce mod a favorizat aceste "influențe străine".

Nu pot deci să-o dau pe gîmă. Este atât de aberantă această informație, încît nu-mi vine să cred că ei au făcut-o. Mă întoarce cu gîndul la "agenturii" lui Ceaușescu și la toată tehnica vechiului regim de a da mereu vină pe cel din afară, pe străin. Care influență străină? Sîi cum au observat demisionarii tocmai acum, în cele două săptămâni care au trecut de la demisia lor, că se favorizează o influență străină? Ei sunt în partid de la început și totuși pînă acum n-au băgat de seamă. Cîndat.

Există vreo legătură între ideea de favorizare a influențelor străine în partid și presupusa aliniere spre stînga a PAC?

Probabil. Dar e posibil ca un partid să se replice pe poziții mai de stînga sau mai de dreapta în două sau trei săptămâni?

S-a spus că pentru moțiunea civic-democrată, pe care cei patru o consideră "mai de stînga", se fac anumite presiuni.

Nimeni nu a făcut nici o presiune pentru vreuna dintre moțiuni. Eu mi-am păstrat echidistanța față de toate moțiunile. Dar dacă totuși au existat unele presiuni, în anumite filiale, îmi pare rău să spun, ele au fost făcute pentru moțiunea civic liberală, de către promotorii ei, cum și-a întîmplat, de pildă, cu Ioan Ghîze, deputat de Brașov, care, în mod evident, a favorizat această moțiune. Dar trecind peste asta, votul orientativ al filialelor a fost coincident: moțiunea civic-liberală a cîștigat mai multe voturi decât celelalte moțiuni. Mi se pare însă nelojal să vîi și să acuзи o altă moțiune decât cea pe care o sprijini ca este mai de stînga. Cum rămîne atunci cu pretențile lui Stelian Tănase și ale demisionarilor care spun că au plecat pentru că nu au am permis democrația în partid, că m-am opus în libertatea de opinie? Este toleranță față de libertatea de opinie atunci cînd vîi și spui că moțiunea

Deci găsiți că este o prevedere firească ca statul să poată retrage sume de bani din conturile bancare ale agenților economici?

Dă, Sigur.

Dar nu se încalcă astfel principiul separației puterilor în stat, cum de altfel a arătat dl. Frunda?

Mi se pare mai importantă supraviețuirea statului. Or, dacă eu lipsesc statul de venituri, practic îl desființez. Dl. Frunda poate să susțină că statul poarte domnia sa, eu susțin statul român.

Sîi nu s-ar putea rezolva această problemă a datorilor către stat pe cale juridică?

Asta durează foarte mult și costă foarte scump. Peste doi ani poate că o să putem lucra prin instanțele judecătoarești. Legea bugetului este numai pentru un an. Cei care s-au opus cel mai tare articolului sunt cei care au SRL-uri – a concluzionat dl. Ciumara.

Cam același punct de vedere a avut și dl. Nicolae Constantinescu, secretar de stat la Ministerul Finanțelor, care a ținut să ne asigure că articolul cu privirea la statul de drept nu încalcă "nici un principiu al statului de drept". Deoarece, ne-a explicat domnia sa, "statul, ca principal beneficiar al impozitelor și taxelor datorate potrivit legii de agenții economici, se poate îndestula, în condițiile legilor, din aceste venituri care nu reprezintă efectiv deficit o redistribuire pentru satisfacerea nevoilor prevăzute în buget". Întrebăt ce consecință ar putea avea adoptarea acestui articol din proiectul de buget, dl. Frunda ne-a răspuns că un prim efect ar putea fi chiar înfrângerea procesului de privatizare, deoarece atacă prin acest articol vor fi în primul rînd investitorii particulari. "El vor fi de-a dreptul susținăți de controale și abuzuri. Iată cum, printr-o decizie politică, nejuridică și anticonstituțională, inițiativa privată este stopată, iar FDSN își încalcă propriul program și programul de guvernare prezentat de dl. Văcăroiu, de sprijinire a privatizării", a conchis senatorul UDMR.

Interesant este faptul că o prevedere similară, prezentată anul trecut Parlamentului, a fost o respinsă, căzîndu-se de acord asupra faptului că este necesară o hotărîre judecătoarească pentru executarea acestor credite. Să fi fost Parlamentul anterior mai întelept decât actualul?

cealaltă și de stînga și încerci să o pui în dificultate în propriul partid și în ochii opiniei publice?

Argumentul demisionarilor în privința intoleranței dvs. este că, după prezentarea scrisorii, au fost obligați să-și dea demisia.

Ei trebuiau să se gîndească la toate consecințele înainte de a scrie acea scrisoare, nu după ce mi-au învinat-o. Din păcate, ei s-au gîndit după. Era prea tarziu.

Care ar fi în opinia dvs. lucru cel mai grav care s-ar putea întimpla la Congres pentru evoluția PAC?

O scindare, care însă nu este probabilă. Dar s-ar putea întimpla, de asemenea, ca toate clarificările de ordin doctrinar și statutar și chiar uman pe care le aşteptăm de la Congres să nu se producă pînă la

capăt. Sîi n-înțeleg vrea să continuăm după Congres cu anumite tensiuni. Aș dori totuși ca un anume spirit de echipă să se refacă. Astă mă împiedică să fiu foarte optimist în ceea ce privește posibilitatea de conciliere de care se vorbește. Sînt și momente în viață cînd divorțul e preferabil concilierii.

P.S. În legătură cu ofertele unor filiale județene de a-l înscrie pe dl. Stelian Tănase în delegații ce vor participa la Congresul PAC, dl. Manolescu a precizat că, în general, filialele s-au dovedit reținute. "Numai filiala Călărași a marcat, dar nu văd cum e posibil ca dl. Tănase să participe pe lista delegației lor, el nefiind ales în Călărași", a afirmat președintele PAC.

Încă o gafă a președintelui Iliescu

Referindu-se la recenta declaratie a președintelui Iliescu privind intenția domniei sale de "a ieși la bătaie" împotriva sindicatelor, dl. Nicolae Manolescu, președintele PAC, a afirmat în cadrul conferinței de presă de săptămâna trecută: "Este cea mai scandaloasă declaratie de la chemarea minerilor încoace, extrem de gravă din punct de vedere constitucional". Arătînd că această declaratie contravine art. 30 din Constituție, dl. Manolescu a adăugat: "Procuratura Generală ar trebui să se sesizeze de această gravă incitare la dezordine. Președintele țării incită, de fapt, la război civil". De cîte ori renunță la limbajul de lemn, președintele Iliescu face gafe. Chiar în situații de criză, de război civil, de destabilizare, este inadmisibil să chemi oamenii împotriva oamenilor" – a conchis președintele PAC.

Concluziile delegației parlamentare române la întoarcerea din SUA

In perioada 6 martie-6 aprilie, o delegație parlamentară condusă de dl. Radu Timofte (FDSN) – președintele Comisiei de Apărare din Senat – și compusă din d-nii Tudor Dunea (PNTCD), Hoszu Zoltan (UDMR), Victor Boștinaru (FSN), Ioan Păun Otiman (PAC) și Raymond Luca (PL) a efectuat o vizită de informare în SUA, la invitația guvernului american.

In conferință de presă pe care cinci dintre cei șase parlamentari (dl. Otiman nefiind în țară) au acordat-o miercuri 14 aprilie, la sediul Camerei Deputaților, au fost prezentate etapele vizitei și problemele cele mai importante discutate în cadrul întîlnirilor pe care parlamentarii români le-au avut cu oficialitățile americane. Vizita a inclus orașele Washington, San Francisco, Saint-Louis, Houston, Jackson, New Orleans, New York. În afara întîlnirilor pe care le-a avut cu membri ai Congresului American, ai Senatului, ai Camerei Reprezentanților, la Helsinki Watch și la Amnesty International, delegația română a fost invitată – o premieră pentru țările Europei de Est, să prezicea la Pentagon, la Agenția de Apărare a SUA, la o bază militară din Missouri. De asemenea, a fost prima delegație parlamentară din țările foste socialiste care a vizitat firma producătoare de armament Mac Donald-Douglas. "In toate întîlnirile pe care le-am avut s-au ridicat în special două probleme: lipsa de transparență în instituțiile statului și controlul parlamentar asupra SRI", a afirmat dl. Victor Boștinaru, adăugind că această problemă constituie și puncte ale raportului pentru acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României, alături de neutralitatea TV și independența și demilitarizarea Justiției. In legătură cu controlul parlamentar asupra SRI, dl. Radu Timofte a informat despre constituirea în scurt timp a unei comisii parlamentare de control asupra SRI și despre introducerea pe ordinea de zi a Parlamentului a Raportului de activitate a SRI, prezentat de dl. Virgil Magureanu. După prezentarea raportului, președintele României urmează să propună fie reconfirmarea în funcție a actualului director, fie un alt nume, propunere care să fie analizată și aprobată de comisia parlamentară respectivă.

Delegația a avut și o serie de întîlniri cu diaspora română, considerată în America de drept "cea mai dispersată comunitate din SUA, nu numai geografic, ci și politic", cauza principală a acestei dezbinări fiind suspiciunile.

Membrii delegației au ținut să preciseze faptul că problemele care au fost ridicate în cadrul întrevederilor oficiale avute nu reprezintă nîște condiții puse României: ieșirea din izolare și alinierea la standardele internaționale depind numai de voîntă autorităților româneni. Si o constatare amară a parlamentarilor români: în timp ce oficialitățile americane cunosc perfect situația din țara noastră, pentru americanul obișnuit România înseamnă Ceașescu, mineri, Dracula și Funar.

Pagina realizată de RALUCA STROE BRUMARIU

Căci nu este nimic ascuns, care să nu se dea pe față și nimic tainic, care să nu se cunoască și să nu vină la arătare. (Luca, 8, 17)

Mihnea Berindei răspunde întrebărilor revistei

Reproducem ultimele două întrebări adresate de redactorul-suf al revistei "Expres", d-na Alina Mungiu, d-lui Mihnea Berindei. Primele cinci întrebări, împreună cu răspunsurile au fost publicate în revista "22" nr. 14, cu acordul d-lui Mihnea Berindei. Întrucât nu și găsise locul în paginile "Expres"-ului.

6. Dl. Cornelius Coposu spune că atât atras pe dl. Nicolae Manolescu în contacte "nepotrivate" cu perdanții actualelor alegeri din Franța. Concret, care dintre întâlnirile d-lui Manolescu au fost organizate de vds?

7. Dl. Nicolae Manolescu a afirmat că dl. Cornelius Coposu vă detestă din pricina unui bunic al dvs. Aceasta este adevarul? (conferință de presă din 24 martie a.c.)

7) Întrucât am impresia că cel puțin forma, dacă nu fondul, afirmațiilor publice ale domnului Cornelius Coposu la adresa mea și a legăturilor mele cu PAC-ul au putut fi determinate sau influențate de problema pe care o menționau în ultima dumneavoastră întrebare, îmi voi permite să inversez ordinea răspunsurilor.

Mă grăbesc să spun că regret profund cele întâlniri, rezultat a unei indiscreții și a unei infamii. Prima indiscreție îmi aparține. La începutul lui octombrie 1992 am fost tulburat la lectura unui text, un denunt, sub pretenția semnatului a domnului Cornelius Coposu împotriva bunicului meu Ion Hudiță, fostul său coleg de partid și de închisoare. Am avut slăbișcunea de a împărtăși cîtorva prieteni tulburarea mea. A doua indiscreție aparține domnului Nicolae Manolescu, care, excedat probabil de incoerența argumentelor ce îi se aduceau împotriva mea, a amintit de existența acestui text ca de o posibilă explicație a animozității domnului Cornelius Coposu față de mine.

Infamia aparține persoanei care s-a grăbit să comunică evenimentului zilei acest incident, falsificându-l cu bună știință (nu eu am publicat acest text, ei au avut nevoie să a-l descoperi publicat) și scontind astfel pe reacția previzibilă și în parte legită (dinsul nu a încercat să fie adevarul) a domnului Cornelius Coposu.

In ceea ce mă privește, în să precizez că în nici un caz nu aș fi publicat un astfel de text. Nici măcar dacă aș fi avut probă irefutabilă a autenticității sale – și în astfel de cazuri probe irefutabile nu există. Ar fi o mare greșală să confundăm procesul comunismului cu procesul victimelor comunismului și aparține istoriei să analizeze, odată, cu toată obiectivitatea posibilă, ce au însemnat teroarea, sănătajul, delatările și suspiciunile impuse ca norme de supraviețuire.

În sfîrșit, nu cred că animozitatea domnului Cornelius Coposu față de mine provine din motive personale, ea are la bază concepții diferite despre cristalizarea vieții politice de după decembrie 1989, despre consistența forțelor politice și implantarea lor în societatea de astăzi. Se adaugă o profundă dezinformare la care domnia sa a fost supus, privind realitățile activităților mele în țară și în lume.

6) M-am ocupat de cele patru vizite ale domnului Nicolae Manolescu în Franța: 2-13 decembrie 1991, 9-11 martie 1992, 3-7 și 22-27 aprilie 1992. Am contribuit, numai, la organizarea celei dintâi, președintele PAC-ului fiind ospătele "Centrului de analize și previziuni" (CAP) al Ministerului Afacerilor Strâine, în cadrul programului rezervat "personalităților politice de viitor". Am elaborat integral, cu sprijinul cîtorva prieteni francezi, programul celei de-a doua vizite. Ultimul două au fost prilejuite de trei coloconci cu teme politice la care domnul Nicolae Manolescu a fost invitat; am transmis invitațiile și am completat programul acestor vizite în funcție de timpul rămas disponibil.

De comun acord cu domnul Nicolae Manolescu, președintele PAC-ului, și de la începutul anului 1992 candidat potențial la funcția de președinte al României, am stabilit temele prioritare ale vizitelor sale: contacte cu: 1) partide politice; 2) instituții guvernamentale și de stat; 3) instituții neguvernamentale; 4) mass-media și lideri de opinie. Dată fiind natura întrebării dumneavoastră, voi centra răspunsul meu pe întâlnirile cu caracter politic (desigur în rezumat). Celelalte vor fi doar menționate pentru a vă putea face o op-

nie mai clară asupra complexității acestor vizite, asupra scopurilor lor și a rezultatelor obținute. Sunt obligat să utilizez un stil telegrafic.

1) Partidele politice

Au avut loc întrevadero cu deputați și senatori, cu responsabili (cu precădere coi ai relațiilor internaționale), cu secretari, vicepreședinti sau președinti ai principalelor partide politice democratice din Franța: RPR (Rassemblement pour la République), UDF (Union pour la démocratie française), cu cele două componente ale sale: PR (Parti républicain) și CDS (Centre des démocrates sociaux) și cu Partidul Socialist (PS), partidul guvernamental în acea vreme. Nu a avut loc nici un contact cu partidele extreme: Partidul Comunist sau Frontul Național.

Opoziția parlamentară, actuala majoritate guvernamentală

RPR (decembrie 1991): întrevadero cu doamna Michèle Alliot-Marie, secretar general adjunct, responsabil cu relațiile internaționale, actualul ministru al tineretului și al sporturilor, cu domnul Pierre Lellouche, secretar diplomatic și strategic în cabinetul președintelui partidului, Jacques Chirac (în numele căruia l-a primit de domnul Nicolae Manolescu la Hôtel de Ville), cu mai mulți deputați convocați de domnul Jacques Baumel, fost ministru și președinte al "Fundației Viitorului" (Fondation du Futur). Domnul Jacques Baumel a organizat de asemenea pentru domnul Nicolae Manolescu o conferință care a avut loc la Adunarea Națională în ziua de 9 decembrie.

– martie 1992: întrevadero cu domnii Philippe Séguin, fost ministru, deputat, primar al orașului Epinal, actualul președinte al Adunării Naționale; Nicolas Sarkozy, secretar național adjunct, primar al orașului Neuilly, astăzi ministru al bugetului și purtător de cuvînt al guvernului; Charles Pasqua, fost ministru, președintele grupului RPR din Senat, președinte al consiliului general al departamentului Hauts-de-Seine, astăzi ministru de stat, ministru afacerilor interne și al amenajării teritorului; cu asistenți și colaboratori ai acestora.

– aprilie 1992: la invitația domnului Charles Pasqua, domnul Nicolae Manolescu a participat la un colocoiu internațional cu tema "Ce democrație pentru Europa?" (3 și 4 aprilie) organizat la Senat. Cu această ocazie, el a purtat discuții cu mai mulți senatori și deputați ai opoziției și a avut o întrevadere cu domnul Alain Poher, președintele Senatului de atunci.

UDF, PR, CDS...

– decembrie 1991: întrevadero cu domnul François Léotard, fost ministru, președinte de onoare al PR-ului (pe care îl primește în noiembrie 1991 la București și Timișoara). În prezent ministru de stat, ministru apărării; Gérard Longuet, fost ministru, președinte al PR-ului, astăzi ministru al PTT și al comerțului exterior; Alain Madelin, fost ministru, vicepreședinte al PR-ului și al UDF-ului, actualmente ministru întreprinderilor și al dezvoltării economice; Bernard Stasi, fost ministru, prim-vicepreședinte al CDS-ului; Hervé Novelli, secretar general PR; Jean François Denian, fost ministru, UDF, vicepreședinte al Comisiei parlamentare a afacerilor strâne; Philippe Tronier, însărcinat cu relațiile internaționale la CDS, doamna Karine Leverger, responsabilă cu relațiile internaționale la PR; reunire cu grupul parlamentar PR, convocat de domnul Pascal Clément, vicepreședinte al Adunării Naționale, actualmente ministru delegat, însărcinat cu relațiile cu Adunarea Națională.

– martie 1992: noi întrevadero cu domnii Bernard Stasi, François Léotard și colaboratorii apropiati ai acestuia.

– aprilie 1992: întâlniri, în cadrul colocoiu ce a avut loc la Senat (3-4 aprilie) cu doamna Simone Veil, fost ministru, fost președinte al Parlamentului European, actualmente ministru de stat, ministru al afacerilor sociale, al sănătății și al orașului și cu domnul Jean Puech, senator, astăzi ministru al agriculturii și al pescuitului; întrevadere la Adunarea Națională cu domnul Alain Lamassoure, fost purtător de cuvînt al UDF-ului, în

prezent ministru delegat, însărcinat cu afacerile europene. La invitația domnului Gérard Longuet, domnul Nicolae Manolescu a participat la colocoiu internațional "Europa centrală în post-comunism" organizat la Verdun (26 și 27 aprilie), la "Centrul mondial al pașii, al libertății și al drepturilor omului" (domnul Gérard Longuet este și președintele Consiliului regional al Lorenei).

Partidul socialist

– decembrie 1991: întrevadero cu domnii Gérard Fuchs, secretar național, responsabil cu relațiile internaționale, Gérard Collomb, secretar național, director al "Fundăției Jean Jaurès", și cu colaboratorii ai acestora. Domnul Nicolae Manolescu a fost invitat să asiste la deschiderea congresului extraordinar al PS (18 decembrie) și a fost invitat la dineul oferit de domnul Pierre Mauroy, secretar general, căruia i-a fost prezentat. A asistat, nu "a participat" cum s-a afirmat, la un eveniment politic.

– martie 1992: întrevadero cu domnii Jack Lang, ministru culturii și purtător de cuvînt al guvernului, și Michel Rocard, fost prim-ministru, actualmente președinte al PS.

– aprilie 1992: întrevadere cu domnul Laurent Fabius președinte al PS.

2) Instituții guvernamentale și de stat

În cursul celor patru vizite ale sale la Paris, domnul Nicolae Manolescu a avut o serie de întrevadero (unele repetate) cu directori, directori adjuncți, funcționari specializați în probleme est-europene în cadrul Ministerului Afacerilor Strâne (Direcția Europa, Centrul de analize și previziuni), Ministerului Afacerilor Europene, Misiunii interministeriale pentru Europa Centrală și Orientală, Secretariatului de Stat pentru acțiunile umanitare. A fost primit la Adunarea Națională de către membri ai Comisiei parlamentare a afacerilor strâne și la președinția Adunării Naționale (Hôtel de Lassay) de către consilierul diplomatic al președintelui. A avut de asemenei întrevadere la Matignon cu consilierul primului-ministru, în probleme de drepturile omului și de legislație internațională, și la Elysée cu consilierul diplomatic al președintelui republicii.

3) Instituții neguvernamentale

Au avut loc discuții cu președinti și membri ai "Comisiei naționale consultative pentru drepturile omului" și ai "Centrului de informație civică", cu directori și cercetaitori ai Centrului de studii și de cercetări internaționale (CERI), ai Institutului francez de relații internaționale (IFRI) și ai "Fundăției Saint Simon". Domnul Nicolae Manolescu a tinut două conferințe în cadrul ultimelor două instituții.

4) Mass-media, lideri de opinie

Cele patru vizite la Paris au dat ocazia a numeroase întâlniri cu jurnaliști ai presei scrise și ai audiovizualului. O conferință de presă a avut loc în ziua de 9 martie 1992. Domnul Nicolae Manolescu a fost invitat la colocoiu internațional "Încotro se îndreaptă Estul?" (Où va l'Est?), organizat la Sorbona (în aprilie 1992) de o serie de cotidiene, jurnale și stații de televiziune (Libération, El País, Gazeta Wyborcza, La Repubblica, Mladina, Respekt, BBC-Info, Europe 1, TF 1, Time International...). A vizitat de asemenei mai multe redacții: Le Monde, Le Figaro, Libération, Le Nouvel Observateur, L'Express... A dat interviuri la televiziune (TV 5, TF 1, Antenne 2, radio (RTL, France-Inter, France Culture, Radio France Internationale). Au apărut articole despre el în: Le Monde, Libération, Le Figaro, L'Express, L'Événement du Jeudi, Le Point, Enjeux du Monde, L'Est Républicain, Le Quotidien de Paris, interviuri în Esprit și în L'Echo. Intervențile sale în colocoii de la Senat și de la Verdun au fost publicate în Politique Internationale și în Les Cahiers de la Paix. În cadrul fiecărei vizite a acordat interviuri în română la Radio Europa Liberă și Radio France Internationale, secția română.

Aceste vizite au constituit în același timp ocazia unor întâlniri cu personalități din lumea intelectuală: filozof (André Glucksmann, Alain Finkielkraut, Jean-François Revel), politolog (Alfred Grosser, Pierre Massener, Dominique Moïsi, Alain-Gérard Slama, Patrick Wajsman), istorici (François Furet, Pierre Rosanvalon, Jean-Luc Domenach, Hélène Carrère d'Encausse), specialiști în probleme est-europene (Jacques Rupnik, Georges Mink, Marie Mendras, Pierre Kende, Alexander Smolar), scriitori (Dominique Fernandez, Danièle Sallenave).

Această fastidioasă trecere în revistă (și vă pot asigura că am făcut un efort de concizie) nu are decît un singur scop: să vă permită sătul dumneavoastră că și eventualii cititori să judecați în cunoștință de cauză dacă acuzațiile aduse președintelui PAC-ului, prin persoana mea interpusă, de către domnul Cornelius Coposu sunt întemeiate sau nu.

S-au făsat ore domnul Nicolae Manolescu și PAC-ului "purtăți în zgardă pe un drum foarte nepotrivit", stabilind relații privilegiate, dacă nu exclusive cu socialiștii francezi? Sau dimpotrivă, în cursul vizitelor sale în Franță domnul Nicolae Manolescu a efectuat parcursul normal al oricărui om politic responsabil având relații cu toate partidele democratice, stabilind raporturi privilegiate cu acelea dintre ele (opozitia de atunci) pe care le-a considerat mai apropiate ideologice de PAC, neocolind instituțiile guvernamentale și de stat, contactele cu presa și cu lideri de opinie?

Încheierea a avea îndrăzneala să adresez și eu cîteva întrebări omului politic Cornelius Coposu, președintele PNTCD, senator, fost președinte al Convenției Democratice. Nu consideră domnia sa că un partid democratic trebuie să întrețină legături cu toate partidele democratice din țară sau din străinătate, că liderii acestui partid trebuie să mențină dialogul deschis cu liderii celorlalte partide, fie ele în guvern sau în opoziție? A refuzat dinsul să-l întâlnescă pe președintele socialist, al Franței, a refuzat dinsul să primească delegațiile partidului socialist francez în trecere prin România, a refuzat dinsul invitatiile ambasadorului Franței la București? Stie domnul Cornelius Coposu că partidul socialist francez a sprijinit constant PSDR-ul și s-a opus acceptării FSN-ului în Internaționala Socialistă? Nu i se pare semnificativ că prim și partidul socialist francez – intrind uneori în contradicție cu politica guvernului francez – a susținut astfel opozitia democratică din România? Nu ar fi fost acesta un argument în plus, în favoarea opozitionei?

Crede efectiv domnul Cornelius Coposu că relații privilegiate ale unui partid cu partide din străinătate se întemeiază pe șansele sau neșansele electorale ("perdanț" sau "învingători") ale acestora, sau mai degrabă pe principii comune și afinități ideologice? A intrerupt dinsul legătura cu partidul republican din SUA după victoria candidatului partidului democrat?

In sfîrșit, domnul Cornelius Coposu a citat mai multe "surse" în sprijinul acuzațiilor sale privind "manipulările" mele "socialiste": cabinetul domnului Jacques Chirac (conferință de presă din 5 aprilie), "forumuri" ale RPR-ului, UDF-ului și CDS-ului, în fine, "o sură demnă de încredere" (Expres, 13-19 aprilie 1992). Poziția domnului Cornelius Coposu, importanța primelor patru "surse" citate, gravitatea acuzațiilor pe care dinsul le aduce (nu numai mie, ci mai ales domnului Nicolae Manolescu și PAC-ului, adică unor aliați politici) să îndreapte să-l rog să producă probă sau probele concrete în posesia domniei sale. Sau cel puțin să ne spună că a fost victimă unor dezinformări.

NOTA REDACTIEI

După ce a răspuns, în numerele 14-15 ale revistei "22", întrebărilor d-nei Alina Mungiu, redactor-suf al revistei Expres, dl. Mihnea Berindei consideră că poziția și rolul său în susținerea PAC-ului și a opozitiei din România su fost clarificate. De aceea, domnia sa nu va mai răspunde deocamdată întrebărilor suplimentare adresate de revista "22", afirmindu-și totuși disponibilitatea de a reveni cu precizări, dacă imprejurările o vor cere.

RUXANDRA IVĂNCESCU

FACULTĂȚI NOI, MENTALITĂȚI VECI

Problemele Invățământului universitar din Brașov reflectă în mare măsură drumul sinuos pe care intelectualitatea românească trebuie să îl traverseze pentru o redefinire în "vreme de tranziție". Brașovul se resimte puternic în urma industrializării fortate ("al doilea mare orăș industrial al țării") și trăiește din plin, în plan social și cultural, crizele ce decurg din demiterea "Orașului Stalin". Dotat cu fabrici-mamut, care au absorbit ani la rînd o uriașă forță de muncă, menite să producă, nu se știe de ce și pentru ce, și-a dezvoltat un Invățământ politehnic pe măsură, cu o structură complexă, stufoasă, destinată să pregătească oameni pentru marea industrie.

Actuala criză a industriei se reflectă direct în situația Invățământului politehnic. Structurile rigide ale Politehnicii tradiționale sunt puse în față necesității de restrucțare, de regindire a unui sistem consolidat în virtutea inertiei.

Problema regindirii sistemului de Invățământ a dus la o confruntare de mentalitate, pe fundalul redescoperirii complexelor culturale ale "Orașului Stalin". Dacă în Invățământul politehnic actual oferta este mai mare decât cererea, acesta se afișă totuși în posesia tuturor mijloacelor materiale ale unui centru universitar autentic, nu foarte dispus să le cedeze în favoarea științelor umaniste, a facultăților cu profil universitar (filologie, matematică, științe economice etc.) nou înființate în Brașov și care se bucură, de la an la an, de solicitările a din ce în ce mai mulți studenți.

Primele inițiative de "umanizare" și "tehnicismul" brașovean au apărut chiar la catedra de limbi străine a Politehnicii, însă necesitatea unei convieturi hibride politehnică/filologie duce la disfuncționalitatea organizatorice, cu rădăcini adine în ciocnirea de mentalitate.

Slaba reprezentare la nivel de conducere a Universității li face pe "noii veniți" să nu-și poată susține punctul de vedere în fața "vechilor stăpini ai locurilor". Să fie oare o simplă coincidență faptul că toate datele ce opun cele două tabere sunt la o structură dichotomică? Profesorii de formații diferite aparțin unor generații diferite. Colectivul de limba și literatura română (deoarece, deși ar trebui să constituie o catedră, nu poate fi numit încă altfel decât "un simplu colectiv") are o echipă tinătră și unită, care a hotărât să intre în

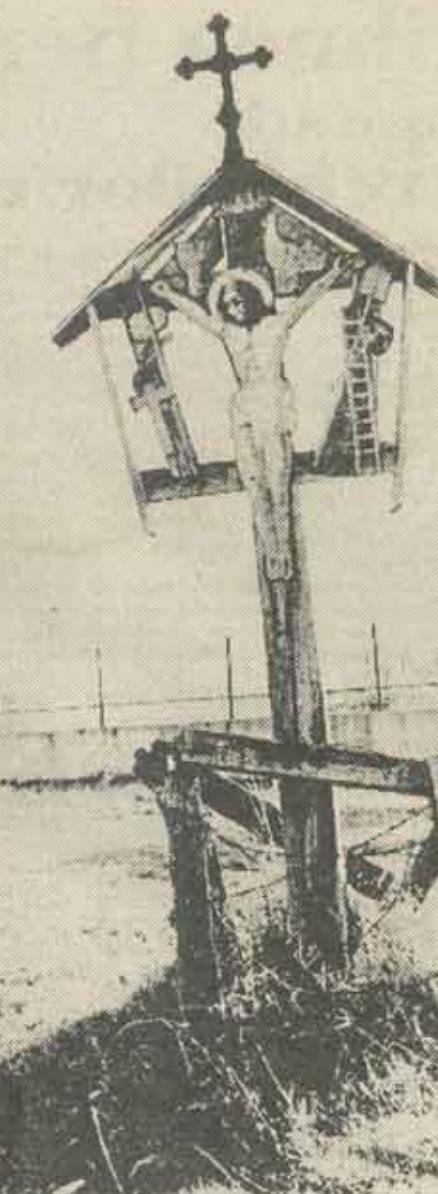
"viața universitară brașoveană" pentru a construi ceva de la început, bine, temeinic, adaptat nevoilor realității. Această realitate, care dovedește inutilitatea sau caracterul neperformant al anumitor domenii și profili politehnice este respinsă cu hotărire de către cei deciși să perpetueze vechile forme de Invățământ în virtutea inertiei. "Structura imuabilă, realitatea platoniană" este susținută de vechii reprezentanți ai Invățământului politehnic, care ignoră falimentul industrializării fortate și, în virtutea aceleiași inertii, se cramponeză de o putere care ar trebui să rămână, și ea, veșnică, pentru a putea perpetua vechile relații și structuri ale societății.

Dinamismul tinerilor, dorința de adaptare la nou dispărt; mijloacele de contracarare sunt organizatorice, birocratice. Începând cu o scurtcircuitare a relațiilor de comunicare între "noii veniți" și celelalte facultăți ale Universității Transilvania, în ciuda eforturilor d-lui rector C. Chiriacescu, conștient de această necesitate de modernizare și restrucțare a Invățământului. Dînsul a organizat și o masă rotundă, pentru a-i face pe reprezentanții diferitelor facultăți să se întâlnescă și să comunice. Însă prea puțini dintre "factorii de decizie" s-au arătat dorincă să dialogheze cu cei asupra căror, vîrind-nevrind, trebuie deocamdată să decidă.

Facultățile nou înființate au probleme legate de baza materială, de spațiu (deși se spune că acesta s-ar găsi, într-o măsură chiar satisfăcătoare, dacă ar exista bunăvoiință), și nu în ultimul rînd legate de necesitatea unui personal cu o pregătire adecvată; deși au fost contactate instituții și persoane pentru înființarea unui lectorat american și englez, conducerea Universității și Primăria – căreia i s-a cerut sprijinul – nu au reușit să pună la dispozitie nici măcar condițiile minime solicitate: asigurarea unui salariu în lei și un apartament închiriat, pentru un lector străin.

Pe de altă parte, în rîndul profesorilor de la Politehnica se numără și oameni lucizi, conștienți de necesitatea restrucțuirii a vechilor forme de Invățământ, cu accentul pe o ofertă adecvată în domeniul informaticii, cea mai neglijată pînă acum și cea mai solicitată ramură din Invățământul politehnic actual.

Faptul că industria s-a dovedit falimentară și necesitatea restrucțuirii acesteia îl face pe studenții de la Politehnica extrem de desiguri în ceea ce privește viitorul. Reorientarea spre disciplinele neglijate pînă acum (filologie, științe economice, medicină, sociologie

etc.) este un semnal pentru o "mutare de acente" în actuala societate românească. Iar industrializatul Brașov, pînă acum extrem de activ și din punct de vedere social, are nevoie de informație pentru a se elibera din chinga vechilor mentalități, pentru a nu mai "produce la normă", ci pentru a regăsi ceea ce trebuie să producă; iar această informație nu îl poate oferi decât o cultură și un Invățământ modern.

Scăderea interesului tinerilor pentru Invățământul superior tehnic s-a observat imediat după revoluție, dar ea s-a accentuat în ultimii doi ani, odată cu retragerea repartițiilor pentru absolvenți, fapt dovedit de numărul redus al candidaților la examenul de admitere (1,7/loc la Universitatea "Politehnica" București în toamna anului trecut și chiar mai mic la alte universități din țară) și de lipsa de preocupare a studenților, care din ce în ce mai puțin reușesc să intrunească condițiile de primire a unei burse (anul acesta, după sesiunea din iarnă, "Politehnica" București a pierdut peste 3 500 burse). Principalele cauze ale acestui fenomen sunt dificultatea integrării profesionale a absolvenților și coborârea statutului de ingerin pe scară socială față de perioada dinainte de revoluție. Paradoxal, au apărut numeroase universități care au și profil tehnic, atât particulare, cât și de stat (cam 45 în țară), ceea ce a dus la creșterea foarte mare a numărului de locuri și implicit la scăderea exigenței examenului de admitere și a nivelului de pregătire a celor admisi.

A doua problemă gravă a Invățământului superior, nu numai tehnic, ne-a declarat dl. prof. dr. ing. Gh. Zgură, rectorul Universității "Politehnica" București, este lipsa legii Invățământului, înlocuită prin ordine ale ministrului, autonomia universitară fiind practic absentă. Nemulțumirile Politehnicii față de Ministerul Invățământului s-au transformat

OANA ARMEANU

MARGINALIZAREA INVĂȚĂMÂNTULUI POLITEHNIC?

Intr-un veritabil conflict odată cu încercările ministerului de reformare a Invățământului universitar. Rectorii din Invățământul superior tehnic s-au întrunit la Brașov, unde, în urma analizelor prezente și a discuțiilor, s-au conturat două scheme: Invățământ paralel, în care există o formă lungă de invățământ – 5 ani, și o formă scurtă – 3,5 ani (de tipul ingerin/subingerin), dar complet separate; Invățământ în Y, în care cele două forme fac primii doi ani comuni, după care un test de diferențiere îi va separa pe cei ce vor urma formă scurtă de cei ce vor urma formă lungă. S-a supus la vot și, cu o mare majoritate, s-a adoptat prima variantă. Întîlnirile de la Brașov i-a urmat la scurt timp, la București, Conferința Națională a rectorilor, unde reprezentanții fiecărui domeniu și-au prezentat concluziile. Aceste concluzii au fost adoptate de Conferința Națională a rectorilor și expuse într-un comunicat înaintat ministerului, de care însă acesta n-a tinut cont. Ca urmare, în privința Invățământului superior tehnic, Ministerul Invățământului a dat un ordin (semnat de dl. ministrul Liviu Maior și de dl. secretar de stat Ion Hirjoabă) care impune adaptarea formei de Invățământ în Y începînd cu anul universitar următor. Demersurile conducerii Politehnicii la minister au fost zadarnice, motivatia acestuia pentru decizia luată fiind prezența formei în Y

în Franță și Germania. Senatul Politehnicii, format din 108 membri, din care 40 % studenți, a dezbatut soluția impusă de minister și a considerat că aplicarea ei va duce la o scădere a nivelului de pregătire. Senatul nu este împotriva reformei, dar nu consideră că această decizie a ministerului va rezolva problemele Invățământului, care ar trebui să fie mult mai flexibile. Motivele împotrivării Politehnicii față de această hotărire sunt mai multe: ● pe de o parte, cei doi ani comuni formelor scurtă și lungă ar afecta negativ pregătirea ambelor categorii de studenți, care ar trebui să fie mai nuanțate; cei de la forma scurtă să aibă o foarte bună pregătire practică și într-un domeniu îngust, în timp ce studenții de la forma lungă să aibă o mai bună pregătire teoretică. A-i obliga să facă doi ani împreună înseamnă a-i aduce la un numitor comun, a-i niveala forțat, ceea ce va duce la scăderea nivelului de pregătire; ● pe de altă parte, intervine o doză de incertitudine: cel care intră la facultate nu știe cînd și ce va ieși, iar aceasta îi va face pe mulți să renunțe din start; ● un aspect deloc de neglijat este corupția – încercările de influențare a rezultatelor examenului de diferențiere vor fi numeroase.

Pentru că argumentele nu au fost ascultate, Politehnica a început acțiuni de stradă.

ROXANA OLOGEANU

ELEVII DE LICEU DESPRE LUMEA DE AZI

Am încercat să surprind cîteva caracteristici ale gîndirii adolescentilor elevii de liceu, alcătuind în acest scop un eșantion aleator format din 50 de persoane din liceu și clase diferite – 54 % fete și 46 % băieți. Am intenționat să afle care sunt relațiile lor cu familia, dacă există interes pentru politică, cum se petrece timpul liber, relațiile între sexe, relațiile elevi-profesor.

Familia. Am constatat că în general subiecții se află în relații conflictuale cu familia (86 % consideră că există mari diferențe de opinii între ei și părinți și că urmare apar certuri frecvente; 8 % sunt de părere că există unele discuții contradictorii între ei și familiile, dar nu de mare amplitudine; 6 % declară că se înțeleg bine cu părinții).

Politica pare să li intereseze puțin pe adolescenți: 78 % declară că acest subiect este indiferent, 19 % manifestă un anumit interes pentru el, iar 3 % se consideră foarte pasionați de acest domeniu.

În ceea ce privește **timpul liber**, majoritatea, dar nu categorică (30 subiecții), optează pentru distracții de genul: muzică, petreceri, sport, excursii. 8 subiecții își dedică cea mai mare parte a timpului liber cărților (pentru școală sau nu) și presei, și 12 subiecții declară că preferă să se uite la TV sau la casete video. Cinematograful și teatrul au un loc secundar pentru toți subiecții chestionați.

În legătură cu relațiile între sexe, am constatat că marea majoritate (89 %) le consideră ca fiind ceva normal după vîrstă de 16 ani, atât la fete cât și la băieți, 9 % nu au răspuns la această întrebare și 2 % nu le acceptă dechit în cazul unor relații afective puternice.

Referitor la relațiile elevi-profesor: 52 % își manifestă dezaprobație totală față de comportamentul și modul de predare ai profesorilor, 36 % nu sunt de acord cu faptul că unii profesori își consideră mult inferiori și se comportă închizitorial, iar 12 % consideră că nu există conflicte între ei și profesori, 86 % sunt de părere că nimic nu s-a schimbat în raporturile lor cu profesorii după 1989, 9 % au constatat o anumită imbunătățire a lor și 5 % nu pot aprecia.

Se poate constata o tendință a adolescentilor de a considera relațiile cu familia și cu profesorii ca fiind conflictuale. Muzica, filmele și în mai mică măsură cărțile sunt puncte de comunicare între elevii de liceu și Occident, ale cărui valori le adoptă, considerându-le de cele mai multe ori inaccesibile, absolutizându-le numai pentru că se manifestă în acea parte a globului. Este vorba, cred, de o "occidentofonie" ce își caracterizează în mare parte pe tinerii de 15-18 ani. Aceasta generează conflictul cu adulții, care au nevoie de mai mult timp pentru a se adapta, ca mentalitate, unei societăți deschise, unor valori și norme sociale noi, în formare.

Conflictul de norme este percepțut de adolescenti ca o absență a lor. De aici o situație "înfuză". Tinerii se simt strâni de lumeni, adulților, dar nu au încă o cultură proprie în care să se refugieză cu certitudine. Astfel nu este surprinzător că, pentru a atinge scopurile sociale dorite, unii adoptă căi deviantă și mijloace contestabile (ca de exemplu simpatia și aprobarea unor formațiuni politice de extrema dreaptă). Această confuzie, echilibrul psihic labil – datorat mutațiilor psihico-fiziologice inerente vîrstei – generează o mare susceptibilitate. Situațiile tensionante se resimt puternic în subiectivitatea lor, determinând nu rareori crize de personalitate. Considerindu-se frustrații de drepturile și în special de libertatea lor, tinerii de

15-18 ani se închid în sine sau se exteriorizează prin muzică. Își fac idoli pe care îi copiază și se ascund în spatele lor ori de către apar tensiuni în relațiile cu cei din jur.

Dacă generalizarea unor concluzii obținute pe un eșantion restrins este riscantă, se poate afirma însă cu certitudine că există o schimbare a valorilor adolescentilor, ca urmare a transformărilor sociale. În legătură cu această constatare, foarte interesante sunt rezultatele cercetării "Schimbarea în valori și mentalitate la tineretul român în perioada actuală 1991-1993" (cercetător științific responsabil de temă: d-na Viorica Tirghel), a Centrului de Cercetări pentru Tineret.

Investigația a fost făcută pe un eșantion reprezentativ de 1 000 de persoane. Ipotezele confirmate ulterior au fost:

1. Tinerii sunt orientați optional spre valorile societății deschise;

2. Tinerii sunt interiorizați confuz valorile societății deschise;

3. Opțiunile valorice ale tineretului se definesc nu stîr prin assimilarea valorilor societății deschise, ci prin negarea societății totalitare.

Conceptul de "societate deschisă" a fost preluat în 1969 de Ralf Dahrendorf de la Karl Popper și a fost relansat în 1990 prin eseul "Reflectii asupra revoluției din Europa". Societatea deschisă, opusă societății inchise, totalitară, este arhetipul social spre care se îndreaptă țările din estul Europei.

Paradigma schimbărilor societății deschise cuprinde o înțîntuire logică de cauzalitate: constringeri la nivelul individual → conflicte sociale → schimbare.

Societatea deschisă are ca atrăgătoare: individualismul, libertatea de opinie, responsabilitatea, confruntarea de idei. Societatea inchisă este caracterizată prin uniformitate, liniște, ordine, disciplină.

Simptomatică pentru starea de spirit a grupului investigat este respingerea puternică a ceea ce s-a numit "sindromul Ceaușescu": conformismul social, regulile sociale impuse, liderul totalitar, supunerea necondiționată a individului față de social, anularea personalității umane.

S-a constatat polarizarea unor tipuri de valori diferite la polul superior – valorile individualiste, iar la cel inferior – valorile colectiviste: ajutorare, comunicativitate, indulgență, îngăduință, supunere necondiționată, respect.

Persoanele sub 18 ani acceptă într-o mai mare măsură valori ca: ajutorare, colegialitate, politețe – indicând disponibilitatea mai mare către ceilalți. Elevii acceptă mai mult valorile religioase, iar studenții – gîndirea logică. Pentru elevi foarte importante sunt: dorința de independență, nevoie de recunoaștere socială, fericirea, iar pentru celelalte categorii: familia, confortul, înțelepciunea, nevoie de autocontrol și afirmare profesională.

Nu există o diferențiere semnificativă între opinii grupate pe sexe.

În 1988, valorile religioase erau situate pe ultimul loc; acum ele au un loc important în ierarhia axiologică. Pentru lotul investigat în 1992, comparativ cu 1988 și cu 1989, se remarcă interesul mai mic pentru valori sociale ca: sociabilitate, comunicativitate, indulgență, înțelegere. De asemenea, s-a constatat o nevoie de informare socială.

Revoluția din 1989 a avut ca efect schimbarea pattern-urilor sociale, ceea ce a generat o confuzie interioară, o debusolare. Impactul celor două pattern-uri opuse – corespunzătoare societății totalitare și celei democratice – la nivelul subiectivității face ca procesul

de introiectare a valorilor noii societăți să fie greoi, ambiguu, confuz.

Am constatat mai jos cîteva opinii ale unor adolescenți chestionați:

● Oana M., Liceul "Mihai Viteazul":

"Cum mă înțeleg cu familia? Ai pus degetul pe rană. Nu există zi în care să nu mă cert cu ai mei: nu le convine ce muzică ascult, cum mă imbrăc, de fapt nu le convine nimic! Ce să le fac, să demodați. De politică, ce să-ți spun, nu mă pasionează. Cind am timp liber mă uit de obicei la TV și la video. Ascult destul de des "Radio Contact". Profesorii nu s-au schimbat deloc – predarea e un lung monolog. Sunt plătită, acri și se uită de sus la noi. Eu cred că le pare rău că nu mai pot cere scăderea notei la purtare pentru că suntem să nu ne tundem cum vor ei. Relațiile sexuale sunt ceva normal, ca și în Vest. Trebuie să existe însă anumite limite."

● Claudia M., Liceul Pedagogic:

"Relațiile mele cu familia sunt schimbătoare: ba ne înțelegem, ba ne certăm – mai mult începând cu ultimii doi ani. Disprețuiesc politica. În timpul liber prefer să citeșc o carte. Din cind în cind merg la un teatru sau la un film. Relațiile sexuale le consider normale. În general la noi, cei tineri, nu mai există prejudecățile generațiilor părinților noștri. Nu am observat o schimbare în comportamentul profesorilor după Revoluție, deși ar fi cazul. Aceste relații, ca și cele cu familia, ar trebui să fie sub formă de colaborare, nu de subordonare.

● Costi N., Liceul "Gh. Lazăr":

"Relațiile cu familia sunt destul de normale atât timp cât am o anumită autonomie. Cred că politica ar trebui să fie pentru orice tânăr un subiect de maxim interes – pentru mine este. În timpul liber citeșc ziarul – la unele colaborez. Citeșc cărți de istorie și filosofie, dar nu ignor nici distracții. Intervine însă aici problema posibilităților materiale. Relațiile sexuale nu mai sunt un subiect tabu, sunt firești.

În relațiile elevi-profesor se impune un respect reciproc, dar din păcate profesorii nu au renunțat la mentalitățile învecinate în limbaj, comportament și predare.

● Silviu P., Liceul "I.L. Caragiale":

"Nu mă înțeleg cu ai mei și din acest motiv stau puțin pe-acasă. În ce privește politica, aș倾ința spre partidele de extremă dreaptă. E nevoie să facă cineva ordine în țara asta. În timpul liber merg de obicei în rockoteca, la petreceri. Joc baschet destul de des. Relațiile între elevi și profesori sunt sub orice critică. Mereu mă cert cu profesorii: nu mai veni așa îmbrăcat, tunde-ți părul, iar ai absente etc. Relațiile sexuale sunt pentru noi, tinerii, ceva normal. Ca în Occident.

● Adina N., Liceul "G. Coșbuc":

"Nu pot să spun că nu mă înțeleg cu părinții, deși loc de "mai bine" este. Nu mă interesează politica. În timpul liber îmi place să mă plimb cu bicicleta și să ascult muzică. Mai citeșc și ziarul, din cind în cind. Profesorii nu știu să-și facă ora atractivă și sunt prea moraliști. Despre relațiile sexuale cred că sunt un lucru firesc, atunci cind există dragoste.

Nu știu dacă această scrizoare este modalitatea oficială de exprimare a unei opinii în cadrul revistei dumneavoastră. Dacă nu este, atunci apelez la sprințul acestea. Motivul: recentele decizii ale Ministerului Invățământului și Științei în legătură cu noua structură a invățământului superior.

Știu că invățământul românesc a stat cu prioritate în atenția revistei "22". Totuși de aceea sunt încrezător că problemele pe care vi le supun atenției vor găsi ecoul necesar.

De curind, Ministerul Invățământului și Științei, prin persoana domnului ministru I. Hărjoabă, a luat hotărîrea de a desființa anumite facultăți și sectii, de a le combina după niște criterii care, mie cel puțin, îmi scapă. În planurile domnului Hărjoabă s-a aflat design și facultatea noastră "Chimie-Biologie-Geografie" din cadrul Universității din Timișoara, a cărei secție de geografie nu mai are loc în sotocurile domnului ministru. Nu știu ce determinări are această decizie. Sunt însă aproape sigur că domnul ministru nu știe că, în cei trei ani de la înființare, secția de geografie de la Timișoara a mers constant pe un drum ascendent care nu justifică în nici un fel desființarea ei. Ne facem datoria și amintim domnului ministru că a realizat, printre altele, secția noastră în cei trei ani de la înființare: una din cele mai ridicate medii de admitere din cadrul facultăților de geografie (7,82 în 1992, cu o concurență de 7 candidați pe un loc); numeroase acorduri de colaborare cu instituții de invățământ superior din: Ungaria, Cehia, Slovacia, Polonia, Franța; o bază materială realizată aproape exclusiv prin eforturile proprii ale cadrelor didactice și studenților.

Sunt realizări modeste, dar care totuși reflectă și confirmă că secția de geografie din cadrul facultății noastre poate să existe în formula actuală având mari posibilități de dezvoltare viitoare. Fiind cel mai important centru universitar din vestul țării, Timișoara este îndreptățit să aibă această secție, la fel cum și celelalte mari orașe (București, Cluj, Iași) o au.

Nu suntem dispuși să acceptăm ca soarta facultății noastre să fie decisă pe baza unor hotărîri arbitrale venite de undeva de deasupra, fără o minimă cunoaștere a realității. De poziția noastră, a studenților geografi timișoreni, va trebui să se țină cont dacă autonomia universitară mai reprezintă pentru domnul ministru și altceva decât un concept abstract și inaplicabil și dacă într-adevăr domnia sa se mai gîndește serios la viitorul invățământului superior românesc.

29 martie 1993

SORIN PAVEL, student
Facultatea de Chimie-Biologie-Geografie Timișoara

Muzeul Țărănești Român s-a reînăscut "acasă"

Prin 1953, în clădirea din gospodăria Kiseleff nr. 3, se instala Muzeul de Istorie PMR (devenit ulterior PCR). Nu întotdeauna mari ideologii ai vremii au usurpat spațiul instituției (poate cea mai încărcată de istorie a românilor), plasind aici ceea ce, lipsit de istorie, era doar fals, oricare și minciună.

Muzeul Țărănești Român s-a deschis oficial luni 19 aprilie, în a doua zi de Paști, cu expunerea Crucii. De ce tocmai Crucia? "Am gândit această temă – a precizat dl. Horia Bernea, directorul muzeului – pentru că este cea mai puțin limitativă și pentru că prin cruce se poate îngloba tot."

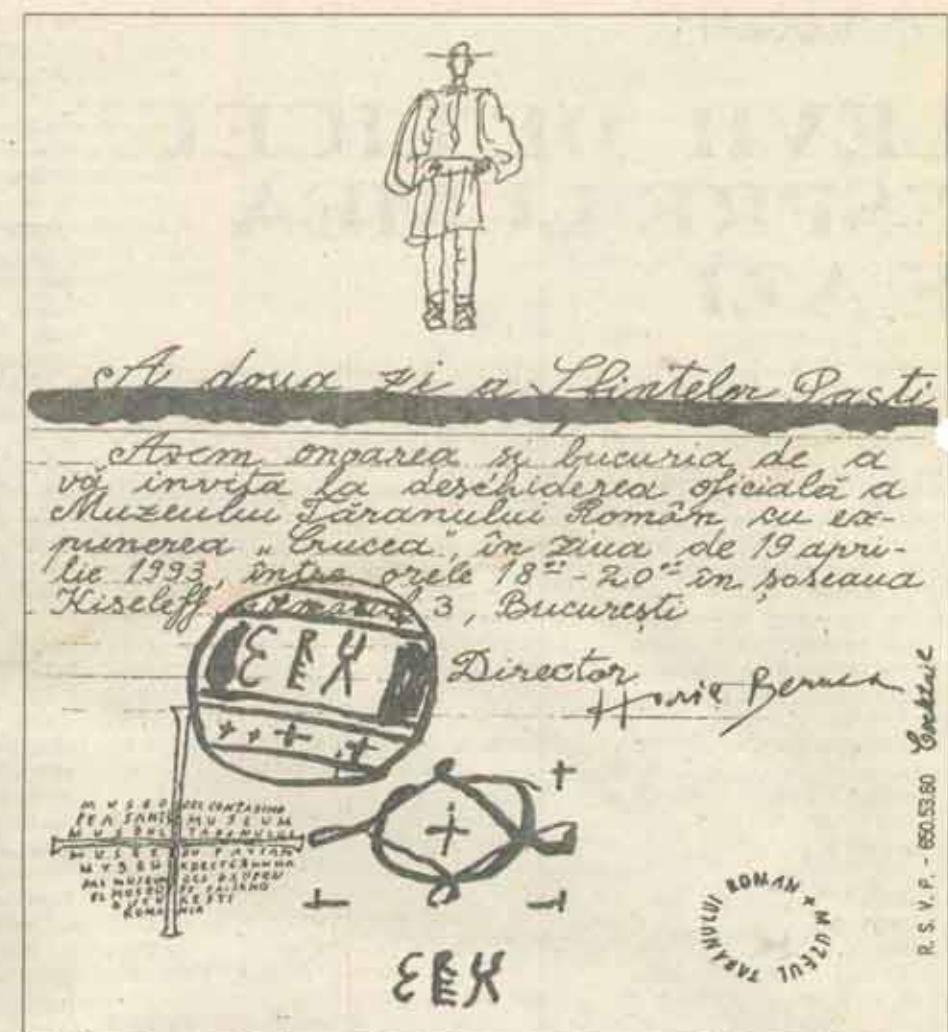
În civilizația creată de țărănești români, crucea poate fi întâlnită pretutindeni: de la elementele de construcție la obiectele de uz casnic, de la limbaj la ornamentele de peteșuri, ceramică, lemn.

Preocuparea majoră a echipei de la Muzeul Țărănești Român a fost

de a dezvăluia în permanență pe cel care se află în spatele obiectelor: țărănești. Asumându-și acest proiect antropologic, Muzeul Țărănești Român a evitat "muzeificarea" țărăneștilor, obiectele expuse subordonează spațiul (uneori provocator), iar vizitatorul devine martorul unui întreg proces de creație capabil să dezvăluie mentalitatea și sensibilitatea omului tradițional. (Remarcabil este faptul că din inventarul Muzeului de Artă Populară nu s-a constatat lipsa nici unui obiect.)

La vernisaj au fost prezenți dl. Mihai Golu, ministru al Culturii, artiști, oameni de cultură, reprezentanți ai clerului, diplomați, ziariști.

Nu poate fi trecută sub tacere nici prezența d-lui Andrei Pleșu, primul ministru al Culturii de după 1989, cel care a reînființat Muzeul Țărănești Român. (RODICA PALADE)

O chestiune privind imaginea României în lume

Ca replică la opinile lingvistilor, exprimate într-un număr anterior, d. N(ae) C. Georgescu intervine în nr. 10 al revistei "22", întrucât i se pare necesar să aducă date suplimentare pentru a-și susține ideile și, mai ales, să atragă atenția unei Oana Armeanu că a prezentat o cronică academică "tendentios trasă spre partea satisfacerii specialiștilor revoltăti". Nu e adevarat că aceasta nu ar fi procedat "tendentios", ci numai că a înțeles cum stau lucrurile. Mai degrabă d. Georgescu este tendențios, atât timp cit nu urmărește aflarea adevărului și presupune tot felul de stihii ce se vor dezlañări asupra poporului român, dacă să rămână să nu scrie cu două litere același sunet și să alunge din limbă forma verbală săt mostenită din latină. Una dintre aceste stihii amenințătoare ar fi părerea Occidentului despre ortografia românească.

D. Georgescu consideră că scrierea cu și în interiorul cuvintelor este absolut necesară pentru ca limba noastră să nu mai fie considerată de străini o limbă slavă, dar nu citează vreo lucrare științifică din ultimii 150 de ani, apărută în străinătate, care să ateste această opinie, și este puțin probabil să existe vreo lucrare serioasă care să susțină. De altfel, celealte limbi române (și popoarele care le vorbesc) nici nu arată prin nume originea lor latină și, cu toate acestea, nu se îndoiesc nimeni de latinitatea lor. De asemenea, nimeni nu și pune problema să judece romanitatea în funcție de fonetică limbilor respective și, cu atât mai puțin, în funcție de ortografia în care sunt scrise. Așadar, dacă asemenea judecăți nu sunt în firea oamenilor (de știință), de ce ar exista ele numai cind este vorba de români? Dacă adăugăm la aceasta faptul că schimbările ortografice impuse de Academie nici nu sprijină de foarte multe ori relevanța originii latine, foarte adesea întunecind-o (cum ar fi: râde din rideo, râu din rivus, cavânt din conventum etc.), în condițiile în care se cere complicarea ortografiei cu scopul de a evidenția această origine, se constată ușor absurditatea deplină a inițiativei.

Și, totuși, poate rămâne întrebarea: ce este cu atitudinea străinilor față de limba română?

În comparație cu alte limbi române (franceza,

spaniola, portugheza, italiana), limba română este mai puțin studiată de străini, fenomenul având mai multe cauze. În acest caz, specialiști în românistăcă sunt mai puțini în străinătate și, de aceea, ei nu alcătuiesc colective puternice sau catedre speciale în universități. Ca atare, acești specialiști sunt uneori cuprinși în catedre care vizează studiul spațiului sud-est-european. Că o asemenea situație nu este avantajoasă propagandei naționale este de la sine înțeles, dar ea nu are nici o legătură cu ortografia și, cu atât mai puțin, cu i sau cu sint. Situația s-ar putea ameliora nu prin schimbarea dictatorială și irațională a ortografiei, ci printr-o activitate culturală serioasă a reprezentanților României din străinătate. Dna Zoe Dumitrescu-Bușulenga nu trebuie să pună pe seama literelor ceea ce este rezultatul activității sale sau a altora ca D-sa. Oricără de a (i din a) am introduce în scrierea limbii, imaginea României și a culturii românești nu se va schimba, dacă exponentilor vechiului regim nu li se vor prefera oamenii cu idei, propaganda națională nemaifiind mărginită la simple comemorări sau festivități de conjunctură. Să nu uităm că altădată eram reprezentați în țările europene de oameni ca Lucian Blaga sau Sextil Pușcariu.

Dacă specialiștii străini nu au susținut (și nu susțin) opinia după care româna ar fi o limbă slavă, se pune problema cui i-ar veni o asemenea idee, căci impresiile schimbării de niscai virșnice la o partidă de septic nu pot fi revelatoare pentru opinia occidentală.

Pentru a pune la zid specialiștii, care se opun schimbării arbitrară a ortografiei, partizanii lui și ai lui sunt pretind că limba română ar fi fost "slavizată", "rusificată" sau "sovietizată" ori că ar exista în scrierea ei "litere cu sunet slav" (greu de înțeles o asemenea sintagmă lansată de atoateștiitorul Silviu Brucan, care rîvnește, desigur, și un fotoliu academic). Nu cumva asemenea afirmații pot crea mai degrabă impresia că limba română, dacă a fost "slavizată" în așa mare măsură, a devenit chiar o limbă slavă? Este de altfel interesant că tocmai cei care au crescut la sinul Moscovei sovietice lansează astăzi asemenea avertismente.

Ce impresie poate face în lume o națiune care își schimbă ortografia în funcție de regimul politic? Sau că națiunea respectivă este "necoaptă" și neserioasă, sau că n-a ajuns încă la un nivel cultural care să-i asigure perenitatea valorilor. Se bate multă monedă pe nenorocirea scrierii cu și (i din i) a cuvintului româns, a familiei lui și a numelui țării. Dar, această problemă este rezolvată de mai multe decenii și este puțin probabil că un om judecat poate face ca să scriem român cu și și cîine cu și, chiar dacă și în cel de-al doilea cuvînt și provine dintr-un latin. Ar urma apoi, probabil, să

se pună întrebarea de ce urmează un i după și, căci în latină nu era. De fapt, cei care manifestă o asemenea grija pentru limbă, care "este bun al întregului popor", ar trebui să lupte tocmai cu acest i, care nu se explică prin latină și nici nu se regăsește în cea mai mare parte a graiurilor populare, graiuri care au păstrat însă, cu sau fără învoirea noastră, pe sint, pe care latina a vrut să ni-l dea.

Trebuie admis că o limbă nu poate avea decit ceea ce a rezultat din evoluția ei istorică. Dacă o persoană sau alta nu crede că este bun rezultatul acestei evoluții, aceasta este o chestiune strict personală, pornirea voluntaristă de a căzni o națiune după înclinația unei persoane sau a unui grup nefiind în nici un caz o caracteristică a civilizației.

Da, putem face o excepție salutară pentru român (cu derivatele lui) și, la fel, în unele nume proprii, atribuindu-i lui român funcția individualizatoare pe care o are, pentru că nu face parte din seria cuvintelor reci, strict denominative, ci a celor în care se oglindesc identitatea noastră. Această excepție are însă și o bază științifică, etimologia, ceea ce nu s-ar mai întâmpla cu adânc (din lat. aduncus) sau hotărâre (unde forma de bază este hotâr).

După d. Nae, problema lui și (i din a) fiind "culturală" nu trebuie tratată științific, știință fiind, în concepția sa, fie ceva paralel cu cultura, fie ceva contrar culturii. Cultura este însă ansamblul valorilor spirituale care, la nivelul culturii majore (cum se exprimă L. Blaga), are la bază tocmai cunoștințele sistematice, știință. Nu este greu de observat că excluderea adevărului științific dintr-o discuție care privește în mod categoric știință, discreditarea unor specialiști valorosi ca Mioara Avram, Flora Suteu, Liviu Onu și alții descalifică în mod cert pe plan național și internațional cultura românească. În același timp, ambiția de a complica inutil scrierea exact în momentul în care grafia latină este introdusă, cu destule dificultăți, în Basarabia și în Bucovina de Nord, nu poate fi deci un puternic afront adus cauzei naționale.

Oferind lumii un asemenea spectacol, precum războiul literelor, s-ar putea să fie pe placul unora, dar aceasta nu va aduce decit prejudicii națiunii române. Roadele inițiativei academice au început, de altfel, să se vadă: anarhia scrisului tinde să se extindă tot mai mult, ca un efect practic, la nivelul culturii, al lipsei spiritului de răspundere și al discernământului, atunci cind nu se operează în cunoștință de cauză și cu bună credință.

IOAN OPREA
Institutul de Filologie Română
"AI. Philippide" Iași

Hristos a înviat!

(...) Iată a venit la noi praznicul cel dorit și mîntuitor, ziua învierii Domnului nostru Iisus Hristos, temeiul păcii, pricina împăcării, îndepărțarea războaielor, nemicirea morții, înfrângerea diavolului. Astăzi oamenii s-au amestecat cu îngerii, iar cei îmbrăcați cu trup înaltă împreună cu cei fără de trupuri cîntări de laudă. (...) astăzi s-au dezlegat legăturile morții și biruința iadului a dispărut. (...) Astăzi porțile cele de aramă le-a sfârîmat Stăpînul nostru Hristos și a pierdut iarăși fața morții. Dar ce spun față? A schimbat numirea ei, căci nu se mai numește moarte ci adormire și somn. Mai înainte de venirea lui Hristos și de economia crucii, chiar numele morții era înfricoșător. (...) Pretutindeni în Vechiul Testament vei găsi că mutarea din această viață este numită și moarte și iad. Dar după ce Hristos, Dumnezeul nostru, s-a adus jertfă și au sporit cele ale învierii, Stăpînul nostru iubitor de oameni a ridicat aceste numiri și a introdus în viață noastră o viață nouă și străină, căci mutarea din această viață se numește în loc de moarte adormire și somn. Si de unde se vede aceasta? Ascultă ce spune însuși Hristos: "Lazar prietenul nostru a adormit, dar merg să-l deștept". Si după cum nouă ne este ușor să deșteptăm și să sculăm pe cel ce doarme, tot astfel și Stăpînului nostru obștesc al tuturora fi era ușor de a invia. (...) Moartea cea dintâi îi osindea și pe cei de după Adam; iar moartea lui Hristos i-a inviat cu adevărat și pe

cei dinainte de venirea lui Hristos. "Cine va grăbi puterile Domnului, auzite va face toate laudele lui"? Din muritori am fost făcuți nemuritori, din cădere ne-am sculat, din înfrângere am ajuns biruitori. (...) Hristos a înviat. Să prăznuim aşadar această sărbătoare în care a înviat Domnul! Căci a înviat și a înviat împreună cu el lumea. A înviat, rupînd legăturile morții; iar pe noi ne-a înviat dezlegînd lanțurile păcatelor noastre. Adam a păcatuit și a murit. Hristos n-a păcatuit și a murit. Nou și minunat lucru! Acela a păcatuit și a murit; acesta n-a păcatuit și a murit. Pentru care pricină și de ce? Pentru ca cel care a păcatuit și a murit să poată fi slobozit din legăturile morții prin cel care n-a păcatuit, dar a murit. (...) Alătăieri Stăpînul era pre cruce, dar acum a înviat; tot astfel și aceștia, alătăieri erau stăpiniți de păcate, dar acum au înviat împreună cu Hristos. Acela a murit cu trupul și a înviat; aceștia fuseseră morți în păcat și au înviat din păcat. Pămîntul în timpul acesta al primăverii ne dă trandafirii, viorelele și alte flori; apele pămîntului ne arată mai incintătoare livezile și cîmpurile. Si să nu te miri, iubite, dacă din ape au fost arătate livezile de flori, căci nici la început pămîntul n-a dat, potrivit firii sale proprii, vîrstăriul plantelor, ci supunîndu-se poruncii Stăpînului. (...)

SF. IOAN HRISOSTOM
DIN "CUVÎNT LA SFINTELE PAȘTI"

ÎNVIEREA LA MĂARGINIMEA SIBIULUI

În Simbăta Mare, înainte de miezul nopții, tot satul șoaptește. Nimeni nu strigă. Pentru slujba Învierii se îmbracă haine noi. Bătrinii își pun costumele cele bune, din țesătură albă cusută cu negru. Majoritatea au cămăși noi, lucrate doar în timpul postului. Femeile fac ultimele aranjări prin casă. "Toate pregătirile de Paști au rostul lor." Ouăle s-au înroșit și încondeiat, pasca și cozonacii s-au copt, mielul a fost fript... În zori se va pune masa, o masă bogată ce va sta întinsă în cele trei zile de Paști. Cine intră în casă este poftit la masă. Așa este prin Marginimea Sibiului, mai ales în puținele sate unde țărani și-au avut mereu peticii lor de pămînt.

La biserică, în noaptea de Paști vine toată lumea. Si rudele plecate prin alte părți, întoarse acasă de sărbători. În biserică neluminată intră întîi bătrinii, care se asează, femeile se opresc în spate, aproape de ușă. Apoi intră, așezându-se după vîrstă, cei maturi, iar la urmă copiii, care rămân în picioare în fața altarului. Pe cîteva mese se aşază pască, "uă roșii, cozonaci, bucate pentru sfîntire.

"Venită de lauți lumină!" – răsună vocea preotului în mijlocul altarului și flăcările luminărilor încep să curgă spre ușă, apoi afară spre cei care n-au mai intrat în biserică.

În București ascultam vestirea Pastilor la Biserică Boteanu. Răsună acolo vocea de bas a preotului Constantin Grigorescu. Era biserică unde slujba Învierii se ținea de ani și ani în piațeta din față, îndesată de lume. Preotul purtînd lumină ieșea din altar și coborâea în mijlocul oamenilor unde cîteva Evanghelii. Apoi în cor toată lumea, din piață cînta "Hristos a înviat". Biserica Boteanu avea tradiția sa și era renumită pentru cîntarea părintelui Grigorescu și a corului format din veterani celebri

ou roșu pe peretele grajdului ca să nu vină duhurile necurate.

"Înainte să mărinici din ou roșu, să-l freci pe obraz ca să fii rumen peste an" – spune o tîrancă unui copil. Copilul, puțin mirat, prinde ou în palmă și se freacă cu putere pe obraji. Apoi ride și fugă la ai lui să le povestească.

REMUS ANDREI ION

"Veniti la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi" (Matei 11, 28)

UN PASTE CA ORICARE ALTUL

Anul acesta, în noaptea de Învierie, Leniuța M. a mincat o ceșpă întregasă. Așa știe ea că poate să-și dreagă glasul obosit de cele cîteva seri petrecute printre cele sfinte, la corul bisericăi. Nu e o habotnică, dar numai credința și gîndul la copii mai dau un sens vieții ei. În rest, numaj supărări. Luna trecută a ciștagat puțin peste 10 000 lei. Ar mai fi cinci ani pînă la pensie, dar nu-și permite să iasă înainte de termen, pe motiv de boala, căci are un băiat de ținut la facultate, cîteva orătanii de crescut, casa de îngrădit. Pentru pămîntul moștenit de la îi bătrîni încă nu are acte, totuși l-a lucrat, dar și acum se îngrozește la gîndul că a tras vara și toamna trecută ară, seamănă, sapa dintîi, sapa de-a doua, culesul, cărătul purumbului cu un cărucior peste toate hîrtoapele, că n-au fost bani pentru mașină. Si totul va fi luat de la capăt.

La Curtea de Argeș, în noaptea de Paști a plouat mocănește. Cu toate acestea multe umbre, puțin indoite de spate, pășesc apăsat. "Bună seara, vecino. Tot la biserică?" După salutul convențional, urmează o glumă la fel, de care se ride puțin nefiresc, deși cu gura plină. În seara aceasta lumea e totuși mai destinsă. Într-un grup de bărbați se comentează cu insuflările ultima îspravă a Rapidului, alături se discută căt de săracă e massa de acum, se mai dă coate pe ascuns, "uită-te și la moția aia cum s-a gătit". Lumea e îmbrăcată cu haine curate. Din loc în loc, maximul eleganței masculine: costum, cravată și pălărie, adidași negri. În curtea bisericii, mulți copii galăgoși, împingindu-se, hîrjindu-se. Înăuntru alți cîntă cu incintare prohodul.

Ploaia pară a mai stat. Pe scări apare părintele, instalatia de sunet hîrlie de adesea nu mai înțelegi nimic; se cîntă totuși. Din cînd în cînd, cele trei degete împreunate se duc în cruci grăbit, cruci neînținute. Se dă lumină, iar curind pilipile cîte o luminăre în mină fiecăruia. Se pleacă spre casă, oricum e bine să ajungi cu lumina neînținută și să-ți înconjori casa pentru a fi ocrotită. Apoi, ritualul obișnuit, elocnitul ouălor, cozonac și vin.

MARIAN CHIRIAC

La ce va conduce retragerea subvențiilor în opinia d-lui EUGEN DIJMĂRESCU

● In economia românească sunt două categorii de subvenții ● după 1 mai – o degradare sensibilă atât a nivelului de trai, cât și a rezultatelor economice ● se va păstra o nerentabilitate întreținută prin lege ●

Domnule Dijmărescu, vă rugă să incercăți o definiție (pe înțelesul tuturor) a ceea ce înseamnă subvenții. Cel mai ușor de a înțelege ce înseamnă subvențiile este să spunem că fiecare dintre noi plătim mai multe taxe, pentru prețul (mai ieftin) al unor produse sau servicii. Însă acest lucru înseamnă de fapt un transfer de la cei care au o activitate economică mai eficientă către cei care au o activitate economică mai puțin eficientă. Subvențiile (această cheltuială pe care o acoperă bugetul de stat pentru energia electrică din consumul casnic, pentru pline, pentru abonamente, pentru lapte, unde q.a.m.d.), practic, înseamnă o sumă de bani care este dată de la buget întreprinderilor producătoare sau furnizoare de asemenea mărfuri și servicii pentru a se acoperi costurile lor de producție. Aceste întreprinderi și oamenii care lucrează în ele, practic, au mai puține drepturi de a investi, de a se dezvolta, de a introduce elemente noi în tehnologie, față de cei la care prețurile sunt în concordanță cu costurile în mod real. Transferul acesta se face în momentul de față din buget, iar bugetul este un colector de fonduri de la populație și de la întreprinderi. Deci prețul acesta care va apărea după 1 mai 1993, în esență nu se modifică. Se modifică numai față de cumpărătorul individual. În momentul de față bugetul acoperă această diferență, pentru aceasta percepindu-se populației taxe suplimentare sau din profitul întreprinderilor care produc rentabil.

Care va fi situația întreprinderilor nerentabile după retragerea subvențiilor?

Noi avem în economie două categorii de subvenții: subvențiile pentru consumul casnic și consumul populației prin servicii publice (serviciile de transport, bunăoară) și subvențiile pentru activități economice propriu-zise. Cazul acestor întreprinderi nerentabile despre care vorbim intră în categoria subvențiilor pentru activități economice, iar aceste întreprinderi, în mod normal, potrivit opțiunii care a fost făcută de Guvern prin strategia de restructurare și de reformă, trebuie să intre într-o fază de asanare financiară, deci de însănătoșire a rezultatelor lor financiare. Dar această însănătoșire implică și modificări în structura producției. În aceste condiții, unele dintre ele ar trebui să fie chiar închise, pentru că neavând piată și producând numai pe stoc, fără șansa de a-și vinde mărfurile, practic sănătoase de pierderi la nesfîrșit în economie. Dacă se continuă această politică de subvenționare a activităților nerentabile din buget, atunci ele vor fi menținute în viață la nesfîrșit.

Cum se mai potrivește subvenționarea întreprinderilor nerentabile cu ajustarea structurală, asupra căreia di. Mișu Negrițoiu a insistat?

Ei și tu că di. Negrițoiu a vorbit despre această chestiune, inclusiv în "22". Problema însă și alta: între strategia de reformă și buget, eu nu am văzut o corelație. Să aici mă întreb dacă dl. Negrițoiu, care este, ca să spunem așa, în virful echipei care a elaborat strategia, face parte din același guvern cu cei care au redactat proiectul legii bugetului.

Dacă nu există o concordanță între strategia de reformă și proiectul legii bugetului, cum va fi asigurat mersul înainte al reformei?

Originea moțiunii de cenzură în astăzi a stat. Guvernul a dat Parlamentului, concomitent, și strategia de reformă și proiectul de buget. Proiectul de buget este programul de măsuri concrete pe care Guvernul îl intenționează să-l aplique. Or, se constată că între strategie (în care e prevăzută restructurarea întreprinderilor nerentabile) și buget nu există din start o corelație, iar noi trebuie să stim care este opțiunea reală a Guvernului. Volu-

mul subvențiilor pentru activitățile economice (inclusiv pentru aceste întreprinderi nerentabile) este mai mare decât volumul cheltuielilor de capital pe care bugetul dorește să le facă în acest an. Cu alte cuvinte, efortul de a întreține nerentabilitatea și mai mare decât efortul de a susține restructurarea. Aceasta a fost o rațiune a mo-

țiunii de cenzură. Revenind însă la partea cealaltă, la subvențiile pentru populație, volumul subvențiilor care sunt prevăzute în buget pentru patru luni de zile este cu foarte puțin mai mic decât volumul subvențiilor care a fost acordat populației pentru aceleasi mărfuri și servicii în tot anul 1992. Or, în 1992 am avut de-a face cu o rată a inflației de 200 %. Anul acesta, la un volum atât de mare al subvențiilor pentru patru luni de zile, mi-e teamă că rata inflației, cel puțin cea pe care o intuiște Guvernul în viziunea bugetului, va fi mult mai mare. Deci consecinta post-1 mai, după părerea mea, va fi de degradare sensibilă și a nivelului de trai, deci a puterii de cumpărare a populației, dar și a rezultatelor economice. Să am să vă spun de ce. Guvernul a precizat că tot ceea ce se va ridica drept subvenție la 1 mai pentru populație se va compensa integral. Eu vreau să spun că acest lucru se va întimpla exclusiv în fază inițială. Pentru că în două luni, după 1 mai, sau pînă la sfîrșitul anului, vom avea de-a face cu o mișcare a prețului în economie care, potrivit opțiunii Guvernului, urmează să conducă la o ajustare a puterii de cumpărare. Deci se va mări decalajul între prețuri și salarii. Mai există însă și al doilea aspect. Dacă acest volum de subvenții, prevăzut pentru patru luni de zile, care – spun eu – este foarte apropiat de cel din întreg anul trecut, nu este consumat în întregime pentru primele patru luni din acest an, ianuarie-aprilie, înseamnă că o foarte mare parte a lui, sau o parte a lui cel puțin, este redistribuită după 1 mai în alte capitoale de cheltuieli ale bugetului, dar care vor avea cu siguranță aceeași scop: nu de investiție, ci tot de acoperire a unor pierderi sau activități nerentabile. Se va păstra deci o formă indirectă de subvenționare, dar se va păstra o nerentabilitate întreținută printre lege.

Pentru că ați făcut parte din primul cabinet care a început reforma, vedeti o altă soluție?

Noi am început în noiembrie 1990 liberalizarea prețurilor. Un proces care, desigur, era necesar. Noi nu ne mai aflam în sistemul pieței CAER, nu ne mai aflam în sistemul economiei planificate. În consecință, trebuie să eliminăm treptat subvențiile din activită-

tile economice. Ulterior, sigur că nu mai intervin doi factori, care își pun amprenta inclusiv asupra marimii subvențiilor sau degradării puterii de cumpărare a monedei naționale: deprecierea cursului leului pe de o parte și, pe de altă parte, procesul inflaționist în sine. Noi am făcut o serie de calcule care indicau faptul că pînă la sfîrșitul anului 1991, componenta reală de liberalizare, deci cea care a vizat eliminarea subvențiilor, a determinat o creștere a prețurilor numai cu 33 %.

Nu cumva echipa din care ați făcut parte a acționat cam leal? În '91, dl. Stolojan era ministru de Finanțe și și-a dat demisia tocmai pentru că nu se opera mai rapid și mai categoric retragerea subvențiilor.

Ei nu o consider prea lentă. Aceste întreprinderi cu pierderi, despre care vorbim și astăzi, existau și înainte. La începutul aceliei vînti noi, dacă se producea radical această eliminare a subvențiilor (așa cum s-a întimplat în Cehoslovacia de atunci, sau cum s-a întimplat în Bulgaria), practic puneam aceste întreprinderi din nou pe butuci.

Nu am fost pentru o tranziție de soc, crezind că dăm o sansă mai mare acestor întreprinderi de a se revitaliza.

Cum s-a concretizat acea sansă dată de dvs. întreprinderilor falimentare?

În realitate... Legea 15 spune că de îndată ce sunt mai mult de trei producători, prețurile de pe piață se negociază. Viciul a fost că această negociere s-a făcut între cei trei producători sau șapte producători, nepurtindu-se negocierea între trei producători, șapte producători și masa de beneficiari, de cumpărători, care ar trebui să fie comertul, diversele întreprinderi care aparțină în fază lor incipientă ca întreprinderi private, plus asociația consumatorilor sau celor care vizează supravegherea calității q.a.m.d. Cele trei întreprinderi s-au comportat în virtutea ideii de fostă centrală, ca facind parte din aceeași alianță, și, în consecință, au negociat între ele, armonizind practic prețul, de regulă la nivelul cel mai ridicat, și impunându-l cumpărătorului. Așa a început îndoiala în legătură cu cit de mult e angajată România în drumul către economia de piață, pentru că de fapt prin această poziție s-a făcut sansa majoră ca economia de piață să avanseze ceva mai repede. Așa s-a ajuns la această inflație galopantă, concomitent cu degradarea cursului de schimb.

D-le Dijmărescu, nu cumva a existat și teama Cabinetului Roman că, aplicând terapia de soc, va pierde electoratul?

Vreau să vă spun că, cel puțin în ceea ce privește segmentul de putere pe care-l a reprezentat Guvernul, noi n-am avut această teamă. Noi știam foarte bine că, cu cit vom opera mai repede anumite lucruri, cu atât suferința va fi mai scurtă. Acesta a fost și motivul pentru care am avut retineri față de strategia care fusese elaborată de domnul Postolache și am susținut o urgencă a lucrurilor. Dar în practică s-a întimplat următorul lucru: o serie de hotărâri de guvern, pe care le-am emis atunci pe un vid legislativ, au început să fie contestate, prin neaplicarea lor în practică; oamenii se conduceau după ceea ce știau dintr-o experiență a funcționarului de zeci și zeci de ani, iar în momentul în care noi am spus că o lege careiese din nou parlamentul al României sau o hotărâre

de guvern este cea care trebuie pusă în aplicare, deodată au început preocupările că la fiecare dintre ele trebuie emisă instrucțiuni, lucru care continuă și astăzi. Nu s-a înțeles atunci că lege cu el este mai simplă cu atât libertatea de decizie este mai mare, dar în același timp crește și riscul. Acest lucru ne-a blocat. Atunci, vă mărturisesc că noi cel puțin, ne-am simțit destul de singuri și în fața Parlamentului și în fața socialiștilor.

Imi permit să dau o explicație a "singurății" dvs. din acea vreme: erați complet lipsiți de transparență și totă lumea vă percepea ca putere discrețională.

Da, știu... Se spune acum că pentru prima dată există o strategie de reformă în România. Acest lucru a fost spus și de președintele Iliescu și de primul-ministrul, care, curios, s-a instalat în același loc unde am fost și noi anterior. Făcind apel la arhiva aceluiași guvern, actualul cabinet putea să constate că cel puțin în același volum și poate cu aceeași denumire au existat două documente (atunci ele nu au fost nici făcute publice, nici mediatizate, nici discutate în Parlament, în pofta faptului că s-au aflat în mîini tuturor parlamentarilor și au fost înmîinate și prese). Cred însă că eram presa la început și nu știam să facem o mediatizare.

Sîntîn acum în opozitie. Retragerea subvențiilor este percepă foarte prost de către populație. Dacă vor fi mari mișcări sociale, ce poziție veți adopta?

Nu prin mișcări de stradă se poate ameliora ceva în România, ci prin dialog. Eu cred că în acești ani sindicatele din România au crescut politic foarte mult și că pot fi un autentic partener social atât pentru partide, cit și pentru Putere. Cred că ar trebui discutată formula alternativă la consecințele acestor subvenții. Aici am intrerupt, poate, la un moment dat, dialogul nostru. Nu eliminarea parțială sau neeliminarea totală a subvențiilor este un lucru care ar fi de dorit, ci anumite corective care ar trebui aduse în politică prețurilor și în politică de impozite. Pentru că aceste subvenții eliminate acum, cu compensările și indexările care vor fi suportate imediat de costurile întreprinderilor, vor face ca rezultatele lor financiare să scădă. Îar întreprinderile, pentru a nu se găsi într-o asemenea situație, vor forța noi creșteri de prețuri, de unde noi indexări, noi creșteri de prețuri, noi indexări și spirala continuă. Trebuie să se revizuească modalitatea în care se formează prețurile din punct de vedere al efectului titelui și al gazului natural importate, care, împreună cu cele din intern, la costuri mult mai scăzute, ar putea să conducă printre medie ponderată la o presiune în jos asupra prețurilor. Se pot deci elimina subvențiile, dar în același timp nu dăm numai compensarea bănească la populație. Aceasta este un aspect. Al doilea aspect este cel care vizează activitatea economică. Pe mine nu mă satisfacă afirmația cum că nivelul de impozitare din România este la medie europeană. În primul rînd, România – economic – nu-i la medie europeană. În atunci, ca să ajung la acea medie, aș prefera să impozitez mai puțin, pentru ca să generez ceva mai mult profit care să fie investit. Dar aceasta este o optică pe care, actualul guvern nu o are explicit. În al treilea rînd, intervine problema: cit de mult îmi mai mențin cheltuiala bugetară neficientă pentru acoperirea cheltuielilor generale la întreprinderile care nu produc nimic sau nu produc nimic vandabil. Legea alimentului a fost trimisă Parlamentului și a fost trimisă Parlamentului României în luna martie 1991. Sîntîn la peste doi ani și actualul guvern spune că a trimis legea alimentului. De fapt a luat-o, a revăzut-o și a trimis-o. Chestiunea este: va avea curaj Parlamentul să-o discute? Pentru că e adevărat că este un parlament în care Opoziția reprezintă 47 %, dar 47 % nu fac 53 %. Iar 53 % decid. Deci, dacă am aduce asemenea corective, eliminarea subvențiilor nu-ar fi numai un necaz; ar fi totuși și o posibilitate pe care omul să o vadă, să simtă că, eliminând aceste subvenții și plăind milioane mai mult, totuși, peste trei luni sau peste șase luni, se fac o sută de mii de locuri de muncă. Ar fi un prim indiciu.

Deci, înțeleg că retragerea subvențiilor, așa cum este ea concepută de guvernul actual, nu va aduce decât rău... Mi-e teamă că nu vă pot contrazice.

A consemnat
RODICA PALADE

Pentru ca viitorul politicienilor să fie lăptit, ar fi bine ca trecutul lor să nu fie tulbură

— Interviu cu JAKUB KARPIŃSKI,
realizat de GABRIELA ADAMEŞTEANU —

Ar fi mult mai bine ca președintele unei țări să aibă un trecut lăptit

Din articolele dvs. am înțeles că opinia pentru ca dosarele colaboratorilor poliției secrete să fie făcute publice. De ce?

Mi-am exprimat această opinie referitor la cei ce ocupă funcții de răspundere. Cetățenii au dreptul să verifice dacă sunt îndeplineite condițiile necesare de lucru ale funcționarilor de stat. Una dintre condiții este ca funcționarul de stat să fie liber să acționeze. Dar dacă ai lucrat în poliția secretă, libertatea ta este limitată. Într-un asemenea caz, trecutul nu aparține în totalitate domeniului particular, pentru că are consecințe asupra activităților publice. În majoritatea țărilor est-europene, dosarele nu sunt nicăieri și sunt peste tot. Evident, multe se află în Ministerul Afacerilor Interne, dar mai există și în alte locuri. Destule dosare se află în mîini particulare, și pot servi ca mijloace de sănătate. Dacă dosarele nu au fost făcute publice, oricând pot fi tîrniți în săh pe cineva pe seama căruia ai materiale compromițătoare. La această situație există două posibilități: 1) demisia funcționarului public care a colaborat cu poliția secretă înainte; 2) dosarul să fie făcut public.

Dacă dosarul tău a fost făcut public, mai poți fi șef de partid, parlamentar, ministru?

Se pot imagina mai multe soluții. În Lituania s-a hotărît următoarea procedură: dacă cineva a fost colaborator al poliției, lucrurile au fost făcute publice, dar persoana respectivă n-a fost radiată de pe liste pentru alegeri. Deci, nu era deprivare de drepturi. Tu puteai fi candidat, iar electoratul hotără dacă te mai alege sau nu. Situația era diferită dacă funcția era nominalizată. În domeniul apărării naționale trebuie să ai un trecut curat, pentru că aici posibilitatea sănătății din exterior este categorie în detrimentul interesului statului. Deci nu este vorba nici despre răzbunare, nici despre justiție. Este vorba doar de securitatea statului. Dacă faptele sunt cunoscute, posibilitatea sănătății dispare.

Că de diferită este istoria dosarelor în țările din Est?

În Germania, fiecărui cetățean îi s-a dat posibilitatea să își citească dosarul. Din cind în cind s-au creat situații tragic: s-a descoperit că soția sau soțul faceau informații poliției secrete. S-a luat însă această decizie pentru că s-a considerat mai importantă sănătatea publică. Pentru ca viitorul să fie lăptit, e nevoie ca și trecutul să fie lăptit. Aceasta este soluția germană, unde procesul dosarelor a mers cel mai departe. Dar trebuie să adaug că s-a întîmplat astăzi pentru că Germania de Est a fost colonizată de Germania de Vest. Existau oameni neimplicați în acest proces, iar faptele puteau fi judecate "din afara sistemului".

Este un avantaj sau un dezavantaj să existe oameni care judecă din afara sistemului? Uneori ei pot să fie prea severi, alțiori prea indulgenți: cred că este greu să judeci bine o viață diferită de a ta.

Comisia Gauck "judecă" oamenii din Germania de Est. Dar important este faptul că "exteriorul", "celalăi" neimplicați în acest pro-

ces, există. Procesul dosarelor nu este un proces de natură judiciară, e mai degrabă o oportunitate, pentru că tu însuți să poți vedea ce "ai în dosar". Vorbind de "judecată" în sens metaoric, de fapt o națiune întreagă se judecă singură. Din păcate, în politică nu există situații care să aibă doar efecte pozitive. Dar s-a considerat că târcerea ar fi avut efecte și mai nocive decât mărturisirea.

În Germania am văzut la televiziune și astfel de discuții publică (erau nenumărate) între fostul ofițer și colaboratorii săi: informatorii. Ofițerul era la mijloc, tînăr, arăta bine și pe

există doar anunțul că persoana respectivă fusese agent al Securității, dar dosarul probator fusese distrus. Lista a fost dată președintelui Parlamentului, cu condiția de a fi ținută secretă. Dar secretul a fost dezvăluit, lista a devenit publică, și din cauză că erau mari interese în joc și persoane cu înalte funcții responsabile, guvernul a căzut imediat. În Parlament s-au mobilizat suficiente forțe pentru ca el să cadă. Procedura s-a oprit aici. Există o listă publicată (publicarea ei poate fi considerată drept o crimă), se încearcă în Parlament elaborarea unor legi pentru a pre-

• dosarele distruse în țările est-europene se pot regăsi la Moscova intacte • acolo există o bancă de date a KGB, cu informații despre dușmanii sistemului și despre colaboratorii KGB • rejeaua a rămas secretă și continuă să funcționeze • de aceea e periculos ca ei să ocupe funcții de răspundere – vor lucra mai degrabă în interesul Rusiei decât al țării lor • în cazul funcționarilor de stat și ai parlamentarilor, dosarele trebuie făcute publice, pentru ca ei să nu fie sănătați • publicarea dosarelor este deci necesară nu din motive de justiție sau răzbunare, ci pentru securitatea statului • comunismul = mafia + ideologia • rolul ideologiei a scăzut, rolul mafiei continuă • în semi-postcomunism nu-i vorba de restaurația unei ideologii, ci doar de prelungirea mafiei •

chipul lui am recunoscut o expresie foarte specifică profesioniștilor – o anume imobilitate și sentimentul puterii întipărit pe chip. Am văzut și generali – cu medalii multe pe piept: vorbeau dezvoltat. Unii învîrteau afaceri, erau deja capitaliști. Mi s-a părut că era mai "respectabil" să fi fost un ofițer decât un bătrân informator.

Da, sigur, sunt multe probleme diferite aici. Eu am vorbit doar despre problema securității statului. Pe ofițeri nimeni nu îi poate sănăta, pentru că ei erau ofițeri. Existau și informatori, care își faceau însă treaba "de mintuială", fără a provoca rău cuiva. Cu cît funcția publică este mai importantă, cu atât mai lăptit trebuie să fie trecutul celui care o îndeplinește. Pentru a fi, de pildă, președintele unei țări, ar fi cu mult mai bine ca cel în cauză să aibă un trecut lăptit. Dacă funcția președintelui este electivă, dreptul de a decide apartine poporului și nu se poate spune că cineva a fost exclus, dacă a avut un trecut tulbură. Dar datoria presei independente este de a aduce la cunoștință opiniei publice trecutul candidaților la președinție. Este, de altminteri, ceea ce și face presa în țările occidentale. Trecutul lui Clinton, de exemplu (ceea ce a făcut el în timpul războiului din Vietnam sau călătoriile în URSS în condiții nu prea clare), a ocupat destule pagini în timpul campaniei electorale. Presa și-a făcut datoria, iar electoratul a decis în cunoștință de cauză: l-a ales pe Clinton.

În Polonia nu s-au publicat, de pildă, liste de ofițeri, dar dacă ai vrea să le reconstituie, ai putea. Anul trecut, în mai, potrivit legislației în vigoare, s-a cerut ministrului de Interni să trimítă lista persoanelor care ocupau înalte funcții politice și care mai înainte colaboraseră cu poliția secretă. Deci nu o listă completă, ori întăriți, ci doar parlamentari, membri ai guvernului și administratorii regiunilor. Ministrul a trimis o listă cu peste 60 de nume. Multe arhive fusese distruse, în unele cazuri

ciza ce se poate face în asemenea cazuri, pentru că legea din mai trecut prevedea doar ca informația respectivă să fie trimisă Parlamentului. Nimeni nu preciza ce anume trebuie făcut cu persoanele în cauză. Acum, tot mai multe partide cer ca înainte de a-și propune candidatura, candidații să declare singuri că nu au fost colaboratori ai poliției secrete. Este o soluție. Dacă cineva declară că n-a fost agent, și apoi își se descoperă dosarul, persoana respectivă se va trezi într-o situație dificilă.

Dar ce valabilitate mai au dosarele după trei ani? Se spune că s-au putut face dosare false, că altele au fost distruse.

Aparent, unele dintre dosare au fost distruse. Se vorbește însă că parte dintre ele s-ar afla în alte locuri. Pentru că acțiunile poliției secrete din blocul estic erau coordonate, sunt șanse destule ca multe dosare să existe la Moscova. În privința dosarelor, se poate face o comparație cu munca istoricilor, care restabilesc în mare adevărul istoric, chiar dacă mai tîrziu unele inscripții se vor dovedi false. Falsificările care s-au descoperit, de pildă în Cehoslovacia, au fost destul de simple: de exemplu, numele agentului, în loc de Joszef Nowak a fost transformat în Joszef Nowakowa. Dacă liste erau săcute mai tîrziu sau dacă se schimbau datele – se poate stabili destul de ușor.

Care au fost relațiile dintre KGB și Securitatea română, ținând seama că România facea un anume joc "al independentei"?

Materia este ascunsă, dar, din cind în cind, prin această tâcere impusă se strecoară unele informații: se stie, de pildă, că relațiile dintre centrală și sateliți erau strinse. La centru exista o bancă de date în care erau fixate informații asupra dușmanilor sistemului. Dar erau fixați și colaboratorii apropiati ai KGB din țările din Est: o rețea rămasă secretă și care probabil astăzi încă există... (Doar din scrupul exagerat am spus "probabil".) Aceasta este motivul pentru care nu e de dorit ca fostii și

actualii agenți să ocupe funcții de răspundere: ei vor acționa mai degrabă (sau mai ales) în interesul Uniunii Sovietice, decât în interesul țării respective. Iar interesul Rusiei continuă să existe – și în Europa de Est, și în cea de Vest.

Este posibil să existe un pluripartidism în interiorul poliției secrete, înințind seama că există mai multe departamente? Putea (și poate) exista o aripă internaționalistă, o aripă naționalistă, având fiecare alt centru?

Aceasta e mai degrabă o problemă organizațională decât ideologică. În orice țară sunt mai multe servicii secrete (unul militar, altele civile), iar între ele apar rivalități. Serviciile își recrutau agenții în mod independent și, din motive de securitate, nu se cunoșteau între ei. Se cunoșteau însă cei ce aparțineau celorlalte rețele – a vechii nomenklaturi sau a ofițerilor care lucrau în aceeași instituție.

Forțele extremist-naționaliste din România fac mare paradă de patriotism. E posibil însă ca ele, care lucrează evident pentru izolare României, să fie de fapt controlate de KGB, pe care descorează atacă?

Despre aşa-zisa independentă a lui Ceaușescu se spune că era construită pentru "consumul Vestului" și că în tot acel timp continuau legăturile între KGB și serviciile românești de informații. Așa-zisa independentă a României, fără o democrație internă, fără încercarea de îndepărțare de sferea militară sovietică și apropierea de NATO, servea de fapt intereselor Uniunii Sovietice. Jocul de acum nu e încă foarte clar.

În România se vorbește mult despre "restaurație", dinud-se cuvintul un sens diferit decât în alte țări din Europa de Est.

Dar care "restaurație"? A monarhie? Pentru că democrația, chiar limitată, a existat în România interbelică. Sau restaurația comunistă? Eu aş vorbi mai degrabă de o transformare a sistemului, în care joacă un rol important clanurile și legăturile personale. S-a ris mult de formularea lui Lenin: comunitatea = puterea Sovietelor + electricificarea. Eu am adaptat-o: comunitatea = mafia + ideologia.

Aceste elemente (mafia și ideologia) joacă un rol în diferite etape ale comunității. Rolul ideologiei a tot scăzut, dar rolul mafiei nu a incetat. Cînd se vorbește despre mafie, este totdeauna necesar să existe o organizație. Dar în ultimii 50 de ani, doar comunitatea a realizat organizații – un gen foarte răspândit de organizație, cu o structură destul de complicată, pătrunzînd în toate nivelele societății. În afara administrației oficiale existau cvasi-administrația partidului și rețelele poliției, totul oarecum amestecat cu rețele informale. Directorul unei întreprinderi, de pildă, personaj de partid, colabora bine cu funcționarii poliției secrete. Ideologia a fost lăsată deoparte în perioada semi-postcomunistă, cînd legile nu sunt încă nici clare, nici stabilite, dar legăturile personale și influența politică se pot schimba pe avantaje economice. Structurile comunitare există și acum, însă fără ideologie comunista ele profită de avantajul de a avea puterea organizațională. Faptul că la direcția băncilor, de pildă, se află oameni care se cunosc între ei, viteza cu care s-au privatizat unele întreprinderi pentru că existau legături între oamenii care voiau să le privatizeze și administrația locală etc. au creat condițiile unui sistem nou: nu-i vorba de restaurația unei ideologii, nici de restaurația mafiei, ci doar de prelungirea ei. Chiar dacă unele prelungiri ale ei sunt criminale, nucleul mafiei nu este. Însă puterea organizațională aparține doar unei părți a societății, care scoate din ea maximum de profit.

AMELIA PAVEL

Introducere la o cronică despre expoziția “București, anii 20-30 între avangardă și modernism”

(Sălile Artexpo – Teatrul Național)

Nici nu s-ar putea da alt titlu unor prime notații despre imensa expoziție consacrată avangardei românești. Este o reușită impresionantă, prin amploare ca și prin calitatea selecției, prin inginozitatea prezentării – care ea însăși reia modul de expunere din epocă –, prin concepția interdisciplinară, bine aplicată, după modelele marilor expoziții europene ale artei de avangardă, organizate în perioada 1977-1985 la Berlin și Paris: “Anii 20”, “Paris-Berlin”, “Paris-Moscova”. Pentru marele public, mai ales tânăr, expoziția va fi o revelație benefică, dar și răscolitoare! “Deparazitați-vă creierii!” – ne recomandă autorii expunerii și bine fac. Cu un aspirator invizibil, ei absorb praful prejudecătorilor naționalist-sovini, al hiperseriozității înfățișate, al cultului convențiilor, titlurilor, funcțiilor finale. Ce rămâne, ce a rămas din toată această eliberare de colb este strălucirea vitalității, a optimismului și încrederii în viață, proprie acelei mișcări de avangardă în România începutului de secol. O comparație cu încrengăturile deceniilor următoare sau, peste ani, cu sfâșierile și anxietățile transavangardei de astăzi este edificatoare. Avangarda aceea, “istorică” sau “clasică”, așa cum i se spune, se voia a fi o terapeutică, prin haza și trăznă, prin nonconformism, dar și prin speranță absolută – totuși – în cultură. Aceste trăsături, care sunt ale întregii arte moderne din lume în prima jumătate a secolului nostru, deosebind o profund de descendentele ei din decenile următoare celui de-al doilea război mondial, îi conferă aureola unuia din mari capitulo ale inteligenței și sensibilității artistice de-a lungul vescurilor.

răspîndeau în Europa occidentală prin intermediul unor artiști evrei veniți din Est. Momentul pur “laic” se instaurează abia în 1925-1926 pentru o durată foarte scurtă; cu Victor Brauner și alții, ezotericul – în variante – reapare. Ca și în modernismul occidental de altfel: la Beckmann, la Kirchner, la Klee.

Latura camaradă-rească a mișcării se desprinde clar din suita de desene – portrete de scriitori, actori, muzicieni –, unul din capitoile cele mai prețioase ale modernismului. Ele evocă, împreună cu fotografiile de grup expuse, animalele discuții literare din cafelele bucureștene, inclusiv faimoasa lăptărie a suprarealiștilor. Jocul ideilor este reconstituit cu paginile de titlu ale principalelor reviste de avangardă:

“Integral”, “Punct”, “H.P.”, “unu” etc. și alături de ele modelele lor occidentale: “Merz”-ul lui Schwitters, “De Stil”-ul lui Van Doesburg și mai cunintele “Der Sturm” al lui Herwarth Walden. Paginația clară, aproape aseptică, îndrumă direct spre arhitectura vremii: ei și este consacrat un strălucit etaj întreg, prefărat de un moment Brâncuși alcătuit din foarte mari panouri fotografice, în mijlocul căror, într-un spațiu gol, se află, cam pierdută, “Cumințenia pământului”. Soluția este discutabilă: arta lui Brâncuși, ca și întreaga artă interbelică autentică, a avut devotăunea dimensiunilor mici și tocmai aici li stă și unul din farmec; mărețile și gigantismele au apărut în modernitatea abia după al doilea război mondial. Coloana lui Brâncuși este, la drept vorbind, interior infinită, dimensiunea ei exterioară fiind relativ mică.

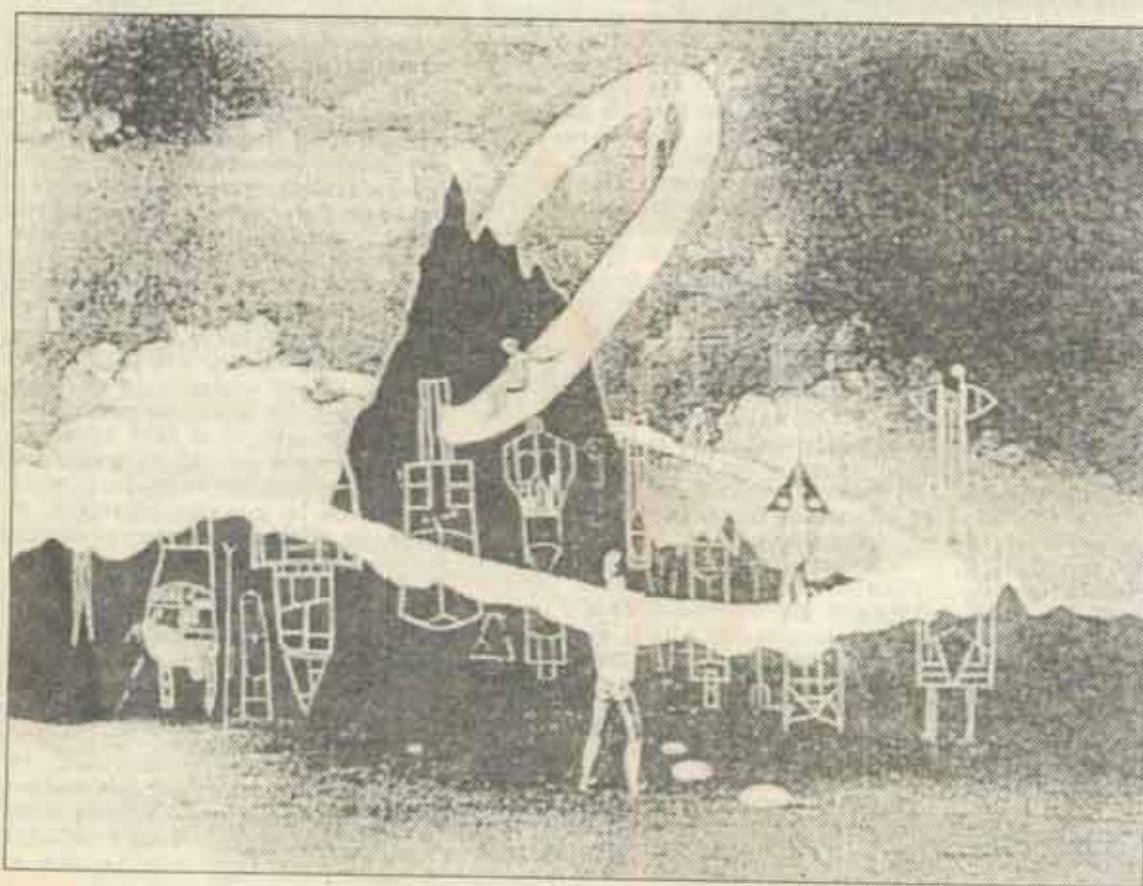
Purtând în titlu cuvintul “București”, expoziția nu și-a propus să se ocupe de avangardă și modernitatea din alte părți ale țării. L-a inclus totuși, semnalizator, pe brașoveanul Mattis

Marcel Iancu – Natură moartă

Teutsch. Pentru o versiune prezentată în străinătate a expoziției, cred că n-ar trebui să lipsească însă și alte opere ale modernismului transilvănean al epocii, foarte activ. Elena Popescu, cu sugestii cubiste, Sabin Popp, cu originalele lui asociere între ecoul bizantin și viziunile apropiate de neo-objectivismul german; Eugen Pascu și Iosif Klein de la Baia Mare, post-expresioniștii Leon Alex și I. Podlipny la Timișoara, tot de acolo sculptorul Ferdinand Gallas, pictorii H. Konnerth la Sibiu, Grete Csaky-Copony la Brașov și alții.

Debaterile așteptatului colcoviu internațional pe marginea acestei istorice expoziții vor putea și ele releva locul și calitatea deosebită a modernismului românesc în cadrul european și în special al Europei de Est. De aceea adăugăm și noi mulțumirile noastre organizatorilor: Uniunea Arhitecților, Muzeul Național de Artă, Uniunea Compozitorilor, Uniunea Scriitorilor, Institutul de Istoria Artei, Ministerul Culturii.

Victor Brauner – Compoziție

de M. H. MAXY

M. H. Maxy – Portretul lui T. Tzara

AURELIAN CRĂIUȚU

ECONOMIA NEOCLASICĂ

În urmă cu cîteva luni aveam placutul prilej de a comenta în paginile acestei reviste traducerea în limba română a fundamentaliei istorii a gîndirii economice a lui Mark Blaug.

Cu acea ocazie fîmi exprimam dorința și speranța că această fericită inițiativă editorială nu va rămîne singulară în peisajul nostru publicistic, ci va fi urmată de apariția altor cîteva cărî indispensabile pregătirii viitorilor economisti, lipsiți încă (în pofta tonelor de maculatură editate sub formă de manuale "noi" de profesori lor demodat) de reale posibilități de lectură.

O astfel de carte utilă și avizată este *Economia neoclasică* a profesorului francez Bernard Guerrien, apărută recent la Editura Humanitas, în colecția "Repere". În ce constă importanța acestei cărî? În primul rînd, în faptul că ea este o excelentă sinteză a unui domeniu esențial, realizată de un cunoșcător în materie, care a mai publicat încă alte cîteva cărî esențiale despre teoria neoclasică (cu deosebire *Teoria neoclasică*, apărută în 1989). În al doilea rînd, ea vine să umple un gol editorial și universitar pe care n-am incitat să-l denunț în ultimii ani și care a cauzat (și mai cauzează încă) daune extrem de grave calității învățămîntului nostru superior economic (râmas și astăzi, din păcate, la cote mult prea scăzute). Cartea lui Guerrien poate servi drept fundament al unui curs de economie generală sau, mai exact, de istorie a gîndirii economice, căci ea este un excurs suplu și solid în același timp, prin microeconomie (teoria consumatorului, a producătorului, a echilibrului general walrasian) și prin macroeconomie (teoria generală a lui Keynes, monetarismul, dezbaterea dintre keynesiști și monetaristi, curba lui Phillips, modelul IS-LM, noua macroeconomie clasicală și

teoria dezechilibrelor). Uneori însă laconicitatea prezentării este o capcană întinsă celor neavizati, unele capitoile (precum "Echilibrul concurențial", "Stări de echilibru în condiții de raionare") fiind, prin esență, extrem de delicate și formalizate (și, aş adăuga, corect prezentate).

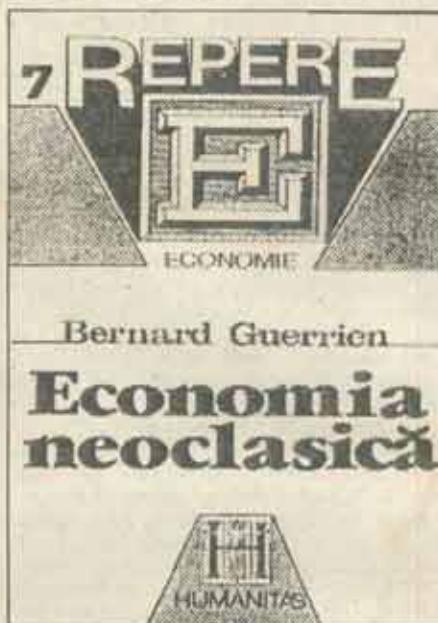
De ce este importantă cunoașterea fundamentelor economiei neoclasică? Răspunsul este dat de autor în chiar prima pagină a cărui: "Teoria neoclasică este astăzi teoria economică dominantă în învățămînt și în cercetare. Faptul că aproape toate premiile Nobel pentru economie au fost atribuite unor autori ale căror lucrări pot fi încadrăte în currențul neoclasic ilustrând această hegemonie". Nucleul acestei teorii s-a cristalizat în a doua parte a secolului trecut (mai ales în deceniul opt), odată cu ceea ce numim astăzi revoluția marginalistă, în fapt descooperarea simultană și independentă (de către reprezentanți ai școlii engleze, austriece și franceze) a principiului utilității marginale descrescătoare și a calculului marginal. Aceasta a adus cu sine patru nouătăți fundamentale în cimpul științei economice dominate pînă atunci de currențul clasic. Este vorba despre (1) elaborarea unei noi teorii a valorii (valoarea-utilitate înlocuiește acum valoarea-muncă, marota lui Marx), (2) elaborarea unei noi teorii a dobizii și a monedei, (3) punerea fundamentelor teoriei consumatorului, prin deplasarea accentului de la ofertă (producător) înspre cerere (consumator) și (4) apariția unei noi concepții despre știință economică, ce devine de acum înainte acea știință care studiază relația dintre scopurile date și mijloacele rare limitate avînd oportunități alternative de folosire. În plus, trebuie menționat faptul că teoria neoclasică este inseparabilă de afirmarea

principiului individualismului metodologic (a râmas celebră disputa metodologică dintre școala marginalistă austriacă reprezentată de Menger și cea germană reprezentată de Schmoller), potrivit căruia, pentru a înțelege universul economic în ansamblul său, trebuie să pornim de la studiul indivizilor (și nu invers, așa cum postulează orientările "holiste"). În sfîrșit, nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că, odată cu revoluția marginalistă, știința (și teoria) economică devine din ce în ce mai formalizată matematic, direcție care avea să fie continuată pînă în zilele noastre, cînd economia s-a transformat tot mai mult (din păcate) într-un limbaj accesibil doar specialiștilor.

personale) și o nouă vizină asupra concurenței (celebrul model ideal al concurenței perfecte). Am lăsat pentru sfîrșit – deși ar fi trebuit poate să o discut la început – contribuția fundamentală a neoclasicilor, și anume încercarea de a demonstra matematic (decă riguros, și nu doar literal, așa cum făcuse Adam Smith un secol mai înainte) că piata, prin mecanismul prețurilor libere bazate pe jocul ofertei și al cererii, este cel mai bun mijloc de coordonare a activităților milioanelor de indivizi și de alocare a resurselor limitate ale societății. Modelul echilibrului general al lui Walras (bine prezentat de Guerrien) este astfel încoronarea întregului demers neoclasic și piatra de temelie a tuturor dezvoltărilor teoretice ulterioare, inclusiv a doctrinei economice liberale (intim legată de teoria neoclasică).

Desigur, lumea acestui sfîrșit de secol este cu mult mai complexă decât cea care a servit drept punct de plecare reflectiei economistilor neoclasici. Cu toate acestea însă, nucleul teoriei neoclasică a rezistat în linii mari timpul și, în plus, a ieșit pe deplin învingător din apriga luptă cu doctrina marxistă degenerativă. Este un alt fel de a spune că pentru a înțelege din punct de vedere economic lumea în care trăim trebuie să cunoaștem temeinic economia neoclasică.

* *Bernard Guerrien, Economia neoclasică*, Humanitas, București, 1993, colecția "Repere", 207 pagini, 225 lei, traducere de Doina Neguș.

Prin urmare, teoria neoclasică a devenit încă din secolul trecut paradigma dominantă în știință economică, împunând odată cu instrumentele și noțiunile sale specifice și o anumită concepție particulară asupra societății (aceasta nu e în ultimă instanță decât un ansamblu de indivizi care, prin urmare, sunt anteriori ei) și un nou principiu de raionalitate (se pornește de la ipoteza că indivizii să folosească cel mai bine resursele rare de care dispun, ținând cont de constringerile lor

Joi 22 aprilie a.c., la Ambasada Franței din București,
GABRIEL LIICEANU
va primi la medaille de Chevalier des Arts et Lettres.

IRINA COROIU DECALOGUL DECAMERONULUI

Celebrarea a 645 de ani de la epidemia de ciumă care i-a oferit lui Giovanni Boccaccio pretextul celebrului său "Decamerón" este încărcată de semnificații actuale! Decamerón 645, spectacolul (text, regie, scenografie, ilustrație muzicală) lui Silviu Purcărete cu trupa Teatrului "Anton Pann" din Rimnicu Vilcea (găzduit de Teatrul Național din Craiova) face această dovdă.

Supravîtuitorii flagelului – oameni căzuți în cea mai adincă indiferență religioasă, politică și morală – sunt invitați să devină personaje într-un teatru ce calchiazi realitatea cu saptele ei sălase la voia intimplării, a liberului arbitru. Translarea pe scindura scenei a fost facilitată de picturalitatea stilului scriitorului care povestea în tablouri, desenind minuțios caricatura lumii cu "paradoxurile" ei: prostia – stimul al inteligenței; stupiditatea – reflex al trufiei; inocența – pradă a perversiunii; credulitatea – revers al ipocriziei; constringerea – cauză a libertății lui etc.

Ascea ce provoacă uciderea oricărora dorințe, "utillind armonia simțurilor ființei umane, este năndată cu sarcasm de un meneur du jeu descoperit chiar în... titlul cărui, supranumită "Prințipele ademenitor". În interpretarea lui Ilie Gheorghe (actor de valoare al Naționalului craiovean), înțelesul figurat de "mijlocitor întru relo" se concretizează prin costumația de bisexuat actor de cabaret și comportamentul de cinic bufer al sortii. El este călăuză în "labirintul iubirii" (discret schită pe podea) ce sfîrșește inevitabil în infernul urii; el relevă beatitudinea terestră în replică parodică la beatitudinea celestă a "Divinei Comedii"; el dă măsură echilibrului între licențiozitate și ironie, indemnind deopotrivă pe spectator și interpret să se lase pradă carnavalului imaginatiei, uzind de mijloacele sugestiei.

Element atât de decor, cit și de recuzită, imensa "cutie cu muzică", plasată în perimetru marcat de

două perdele albe paralele, amintește de reprezentările "sărace" ale goiilor, al căror punct forte era în drăneala. Acest tip de teatralitate (folosit și în montarea de mai mare amploare cu Titus Andronicus) constă de fapt în reinventarea unor efecte pe cît de simple pe astăzi de spectaculoase, cum ar fi jocul de umbre sau pantomima, onomatopeele și melodii, dansul.

Odată ajunși în "grădina deliciilor" (animată insolit în maniera grotesc fantastice a lui Bosch), cu totii – și protagonistul, și secundanții (Cristian Alexandrescu, Cristian Stanca, Gabriel Tudorin, Radu Constantin, Gabi Popescu, Doru Zamfirescu, Doina Miglezzi, Iulia Antonie, Corina Merisescu, Claudia Cacoveanu, Adelina Ribac, Amalia Văcărescu – excelenți în egală măsură) – sunt antrenăți într-un simbolic ritual al eliberării în perspectiva morții iminentă.

Demonstrația despre contemporaneitatea clasicii prerenascentist se încheie astfel prin concreta despușere de orice conventionalism, într-un moment istoric de naufragiu în teritoriul incert al unei lumi de tranziție. Ieri de la Evul Mediu către Renaștere, astăzi...

Intr-un timp generic fără limite spațiale și cu o unică religie – Puterea –, satira lui Boccaccio poate fi convertită la tragedie din perspectiva naturii umane grav ultragiate. "Povestirea de lagăr" – pe care Alexander Hausvater a inițiat-o și pe care Iulian Visa a preluat-o pentru Decamerónul, spectacolul său de la Teatrul de Stat Sibiu – are consistența unei lăpidare alegorii. O alegorie ilustrând ideea de constringere la perverțire morală, pe de o parte, iar pe de altă parte descriind procesul de frustrare a individului aflat în imposibilitatea de a dispune de capacitatea sa de judecată și simțire. Comandanțul tortionar crede că are în stăpînire pînă și imaginația prizonierilor, cîndva actori ai unei trupe de teatru, de a căror existență dispune după plac și pe care-i obligă periodic să-l distreze, înțelegind prin distractie un ritual rudimentar de satisfacere a appetitului său demolator, sadic. Unica piesă de repertoriu – "Decamerónul" lui Boccaccio, această minunată operă consacrată descătușării depline în fața primejdiei morții inexorabile. Jocul teatral al defulării verbelor de o mare inventivitate a devenit un joc vital avînd drept mijă recădere spiritului în instinct, a dragostei în pornografia.

A pretinde "mai multă trăire, mai mult adevăr, mai multă viață" unor indivizi ce fac eforturi supraomenești să-și păstreze neființinată memoria și

putința de a mima întru perpetuare "comedia umană" însemnată o condamnare la verism, la naturalism, la animalic în ultimă instanță. Ceea ce contravine flagrant regulilor nescrise ale iudicului, a cărui scînteie o menină vie acești cățiva actori, care jucind încearcă să evadeze măcar virtual din oribilă capcană a situației limită. Li se impune însă substituirea fanteziei cu simpla mecanică a gesturilor care-i reduce la condiția de executanți docili, imbeciliizați printre-jalnică gratuitate burlescă. Această psihodramă refacă à rebours drumul de la hedonism la masochism, căci nu catharsis-ul, nu purificarea, ci infestarea este scopul. Se urmărește iubirii să-i ia locul ura, relațiile interumane să degeneze atingind abisalele deregulați normalități. Dar se va produce răzbunarea naturii omenești împotriva interdicției de orice fel: risului batjocoritor al ofișerului (interpret sobru – Ion Buleandru) și se va replica prin sfidare. Potențind propriul angajament față de ei îngîși și față de arta pe care o reprezintă, solidari, cei cinci actori susțin cauză celor cinci personaje-histrion (interpreți de impecabilă performanță – Suzana Macovei, Irina Wintze, Virgil Flonda, Nae Floca-Acileni, Constantin Chiriac). Răsună înjositorilor cu seninătatea inteligenței și sensibilității superioare în arena de nisip a prostiei dictatoriale, ei își adună ultimele forțe și înfruntă bestialitatea, dezbrăceanțuși hainele vărgate de deținuți condamnați pentru "acțiuni subversive împotriva puterii". Actorii, care prin nobiltea profesiei lor sănătății în contradicție cu anchiloza obtuzită, recunosc astfel doar autoritatea imaginării și a talentului.

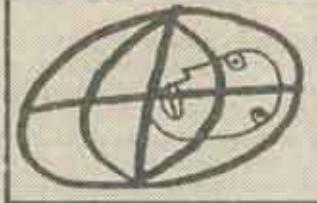
Idealul etic fundat pe rațiune și prețuire constantă, devotamentul, spiritul de sacrificiu se afirmă încă o dată prin intermediul acestui spectacol cu mesaj dezalienant, în ciuda apartenenței sale la "teatrul cruzimii".

Instituit nu fără temei în prezenta stagiușă teatrală românească, Decalogul Decameronului funcționează atât în provincie cât și în capitală, unde turneele successive cu aceste montări au cunoscut o mare aflux de spectatori, mai ales tineri.

ERATA

In numărul trecut al revistei, în articolul "Criticul de artă, de caldă omenie, Ionel Jianu" s-a stresurat o greșeală. Anul morții reputatului critic este 1993, și nu 1933, cum a apărut tipărit.

Prezentăm scuze atât d-lui Barbu Brezianu, cît și cîtilorilor.

Franța la vîrsta maturității

● Franța anilor 70 – o țară marcată de fricile sale de dreapta și de credințele sale de stânga ● mai 68 a fost făcut de tineri cu părul scurt, cu jachete sport și în blue-jeans ● o societate îmbătățită de dorința schimbării ● femeile – marile cîștișătoare ● în 68, Partidul Comunist Francez – atacat în legitimitatea lui ● lovitura de forță intelectuală a "noilor filosofi": Bernard Henri-Lévy, André Glucksmann și Maurice Clavel ● stînga a decepționat, a frustrat, uneori și-a rănit propriii partizani ●

În Franța anilor 70, două mituri, cel puțin, continuau să existe: Ordinea și Revoluția. Ordinea în numele căreia se refuza abolirea pedepsei cu moarte. Revoluția în numele căreia publicul declară vinovat un om pentru că era "membru al clasei dominante". Cei ce se temea de subversiune și cei ce o doreau aveau în comun aceeași neîncredere în dreptul omului, în umanism și în democrația modernă. Vechea Franță, cea a statului tutelar, a moralei patriarhale și catolice, a tradiției rurale, a Partidului Comunist și a clasei muncitoare mintuitoare, cea a mitului revoluționar, rezista asalturilor din Mai 68 și celor ale prosperității economice. Totuși tabu-urile se fărimătu, totuși lumea veche ceda, totuși liberalizarea moravurilor ocupa viața cotidiană și actualitatea. Totuși stînga în ascensiune obținea tot felul de reforme. Totuși o dreaptă intelligentă, cea a lui Chaban sau cea a lui Giscard din anii săi de început, impingea țara înainte, orice să ar spune.

Aceasta era Franța de dinaintea anilor 80: o țară ce se smulgea din rolul său de excepție europeană, marcată de fricile sale de dreapta și de credințele sale de stânga, o țară a cărei economie mergea prea repede și ale cărei spirite – prea incet, o țară divizată, care se temea de victoria opozitiei și care aștepta prea mult de la aceasta. O țară care nu acceptase încă necesitatea de a ajunge din urmă, chiar cu suferință, micul grup al democratilor moderne. Începută – cu intermitență – de dreapta, această modernizare va fi realizată de stînga după 1981; tocmai de ea, care vîsa la un cu totul alt destinație! O modernizare dureroasă, care a condus, în același timp, la stabilizare democratică și – datorită crizei – la suferință socială. Așa a creat o altă țară. Imaginația și o Franță fără magnetoscop, fără cluburi video, fără Minitel, fără carte de credit, fără fax, fără telefon portabil, fără calculatoare, fără cuptoare cu microonde, fără televiziune prin cablu, fără discuri compact-laser, fără TGV (Train Grande Vitesse)... Pe scurt, o Franță unde tehnica nu era încă în serviciul dorințelor neșirșite ale particularilor. Toate aceste invenții n-au avut decât un singur scop: să mărească mica libertate de alegere a consumatorului, care este substitutul prozaic, inventat de comercianți, al adevăratei libertăți, cea a părților democrației.

Mai 68 a fost făcut de tineri cu părul scurt, cu jachete sport sau scurte cu giugă. Lupta pentru aparentă începuse, alimentată de California, de hippies, și de rock-ul în plină înflorire. Spre spaimă bunilor cetățeni, oomenirea hirsută circula peste tot în tunici colorate și redingote penșate. Blue-jean-ul era universal, dar era agermentat cu pulovere prea scurte, lăsând să se vadă, deasupra centurii, cămașa oranž sau roz-fuchsia. Fetele purtau sabot negri și-si ascundeau picioarele sub lungi rochii mov; părul lor, vopsit cu henné și rigid, cădea pe umeri și era despăcat de o inevitabilă cărare la mijloc. Lumea descorește Renault 5, al doilea canal în culori, aparatele stereo, ordinatoarele, stațiile de autobuz aco-

perite, cravate late, emisiunea "Micul Turnător", apoi "Apostrophes", ecologia, grupul pop "Les Charlots", telefoanele albe, ceasurile subacvatice, serviciile lui Borg, epopeea fotbalistică a "verzilor" de la Saint-Etienne și cavalcadele ciclistice ale lui Bernard Hinault.

Se mergea la Champo sau la Trois-Luxembourg pentru a vedea un Kazan inedit sau un Marx Brothers. Se citea "Obs" și "Charlie-Hebdo"; oamenii celebri se numeau Reiser, Cavanna, Jean-Louis Bory. Si se vorbea, se vorbea fără sfîrșit în baruri incetoșate, care ignorau campaniile antitabagice, sau în apartamente întunecoase cu mobile rare, pe saltele asezate pe jos, ascultind Pink Floyd sau Bob Dylan. Se vorbea o limbă ciudată, bazată pe marxism și psihanaliză, punctată de "vreau să spun că", "foarte bine", "la nivelul" și de "inclusiv", "a asuma", din care ieșea la iveau locuțuni bizare, tot atlea semne de recunoaștere: "lupta de masă", "experiția chiliană", "experiția iugoslavă", "pașii și po", "dezvăluirea textului", "blockul istoric", "frontul de clasă" "poporul occitan", "trăirea libidoului" și multe altele, extrase din cele mai bune surse ale freudismului și ale literaturii revoluționare. Era timpul verbului și al pasiunii collective.

Toate acestea nu erau derizorii. Se punea într-adevăr problema de a schimba lumea. Poate că acesta este lucru cel mai greu de imaginat astăzi: o societate îmbătățită de dorința schimbării. Tot ce era marginal, "alternativ", diferit, ciudat, patologic sau ilegal era valorizat. Tot ce era prevăzut, cunoscut, normal, stabil, tradițional și organizat era luat peste picior. Medicina, sexualitatea, familia, școala, închisorile, spitalele psihiatriche, jurnalismul sau transporturile în comun: nimic nu se șăpa acestei universale critici a vieții cotidiene. Chiar și conservatorii, pentru a-si păstra pozițile, trebuiau să se pună la unison: și ei promiteau schimbarea, dar "fără riscuri".

Problema principală era dragostea. Ca totdeauna? Nu chiar: ne găseam în acea "ferastră", poate unică în istoria omenirii: după pilulă și înainte de SIDA. Si, mai ales, într-o societate care se debăsă vîoii de vechea morală. S-a exagerat cu siguranță vesela dezlănțuire a amorului liber! Totul s-a realizat în angoasă, frustrare și adesea cu suferință. Nu se schimbă în cîțiva ani rituri și roluri multiseculare. Sub Giscard, s-au tras invățămîntele acestor fierberi intelectuale: avortul, anticonceptiile, divorțul prin consumămint mutual, majoratul civil la 18 ani, moartea cenzurii. În urma filmului "Emmanuelle", soft-pornoul invadă ecranele și Jean-Jacques Servan-Schreiber se integra miscărării, publicind "Histoire d'O" pe prima pagină a respectabilului "Express". Nu cenzura sau conservatorii i se opuneau, ci... un comandă al Mișcării pentru Eliberarea Femeilor (MLF), care protesta împotriva imaginii prea supuse a femeii din acest roman licențios.

Femeile au fost fără indoială cîștișătoarele acestor schimbări. MLF nu era decât avangarda utilă a unei vaste mișcări de emancipare. Trebuia să lupte

pe toate fronturile: machismul domestic, supunerea sexuală, învecinarea profesională, discriminarea nemărturisită în toate posturile Puterii. Atunci, pe drumul deschis de Françoise Giroud, primul-ministru al "condiției feminine", se înșiră victoriile, seria "primelor femei": Anne Chopinet, prima femeie absolventă a sevelei Scoli Politehnice (militare), Jacqueline de Romilly, prima femeie admisă la Collège de France; Florence Hugodot, prima femeie prefect adjunct...

Numeric, femeile sunt majoritare. Ele sunt în același timp prima dintre "minoritățile oprimate". Urmează tot felul de grupuri mai puțin numeroase și nu totdeauna legitime, care reclamă drepturi și recunoaștere: homosexualii, lesbioanele, imigranții, bretonii, corsicanii, occitanii și mulți alții. Abia în anii 80 fostele minorități se topesc, mai mult sau mai puțin, în creuzetul normalității democratice. Societatea se modifica deci singură, cu zgomot și furie, forțind puterea politică să accepte aceste mii de răsturnări cotidiene. Două mari realități naționale evoluau însă prea lent, validind teza intînzării franceze: economia și politica. Franța ieșea din "Cei Treizeci de Ani Giroiosi", în care somajul nu exista, creșterea economică ruia cu 5% pe an și putea de cumpărare progresă în mare viteză.

Să totuși, anii 70 erau deja cuprinși de criză: apăruse angoasa recesiunii, teama de somaj și de riscul excluderii sociale. Din 1975, produsul interior a crescut cu 60%. Somajul era mai mic, desigur. Dar după soal petrolier crescuse totuși de la circa 500 000 la 1 500 000 la sfîrșitul deceniului, provocind eșecul electoral al lui Giscard, așa cum îl provoca acum pe cel al socialistilor. Puterea de cumpărare fusese practic blocată de Raymond Barre în 1978, dar nu și inflația: prețurile creșteau cu 12% pe an în 1980. Comerțul exterior, astăzi reechilibrat, era chinul tuturor ministrilor economiei.

Dar Franța nu credea încă în criză. Categoriile sociale continuau să-și ceară parte dintr-o creștere economică epuizată, iar Puterea potolea focul revendicărilor prin bunăstare monetară, alimentind regulat această inflație născută din lipsa de consens social. Francul era devalorizat în mod regulat și se încerca să

sie susținut prin mijloace artificiale: controlul prețurilor, controlul parității valutare. În 1975, anul recesiunii post-petroliere, Jacques Chirac, crezind că era vorba de o încreștere trecătoare, aplică cele mai tradiționale metode keynesiene, relansând inflația și micșorind valoarea francului pînă la punctul în care a trebuit să fie părasit sistemul monetar european și să se facă apel la Raymond Barre, primul campion al "politicii de rigoare".

In 1972, socialistii, comunitari și radicalii semnaseră un "Program Comun de Guvernare", ce cuprindea cheltuieli și naționalizări care ar fi ruinat probabil Franța pentru un deceniu. Moderniștii stîngi erau învinși în 1978, Mitterrand barind drumul lui Rocard. Stînga cucerită puterea în 1981, dar acceptă să-și schimbe radical programul în 1983, sub presiunea realităților economice. Pe scurt, în Franța anilor 70-80, nici dreapta nici stînga nu înțeleseră criza și refuzau deschiderea sinceră spre lumea contemporană.

Această străveche civilizație era înțărâtă de un al doilea arhaism: Mitul

Revoluției. Spectrul subversiunii politice bintuia încă în anii 70. Si era un izvor de exaltare, de elan colectiv, de comunione fraternă uneori, în entuziasmul marilor manifestații sau al luptelor sociale care au ritmat deceniul. Era și un izvor de nesecată intoleranță, de dogmatism și de anemie intelectuală. Pe primul loc se situa Partidul Comunist Francez, a cărui masă electorală imponzantă domina jocul politic. Socialistii pareau slabii, dezbinati, iar dreapta utiliză fără rușine "frica de pericolul roșu" pentru a bloca la nefișrit orice alternanță. PCF fusese atacat prima dată în legitimitatea sa în 1968, de către grupurile zgomotoase de protestatari. De atunci era într-un declin lent. Forță și prestigiul său, neliniștea provocată de el cintăreau încă greu. N-era cuvincios să amintești, de exemplu, de tinerea în subordinea sa a celui mai mare sindicat, Confederația Generală a Muncitorilor (CGT), sau să discuti despre atașamentul său față de URSS. A critica "țările din Est", la mijlocul anilor 70, însemna "a face jocul dreptei".

Bineînteles că existau Soljenițin (care primise Premiul Nobel în 1970) și disidenții din Est, curajoși și solitaři. Dar PCF reușea să-i marginalizeze. Georges Marchais "stabilise" de căăt "Soljenițin va fi, evident, publicat în Franța. Dacă găsește un editor...". A trebuit să aibă loc lovitura de forță intelectuală și televizuală a "noilor filosofi". În frunte cu Bernard-Henri Lévy, André Glucksmann și Maurice Clavel, susținuți de Jean Daniel la "Nouvel Observateur" și de Bernard Pivot la "Apostrophes" (TV-A 2), pentru ca antitotalitarismul să devină, în sfîrșit, o categorie importantă a gindirii politice. Era în 1977, mult după Suvarin, Soljenițin, Saharov, Raportul la Congresul XX și khmerii roșii...

Alături de acest masiv, vietuia o miriada de curente contestătoare, care mergeau de la reformismul dezordonat și imaginativ al Partidului Socialist Unificat (PSU), pînă la grosolanul dogmatism al marxist-leninistilor pro-chinezii. Fierbere de idei, de dezbatere, de experiențe și de devotamente. Dar și festival al ideilor fixe și al limbii de lemn. Pentru că se căuta pe toate meridianele modelul socialismului care ar putea rezolva în sfîrșit contradicțiile mișcării revoluționare. China, Vietnamul, Cuba, Chile, Albania, Iugoslavia, Cambodgia au deținut rînd pe rînd acest rol mesianic. Înainte de a se prăbuși prin revelarea dure-roasă a crimelor și a eșecurilor care le minau. De orbire spirituală nu era scutit nici chiar intelectualii cei mai creațivi, adesea geniali. În analiza critică a "sistemului capitalist". Nici Sartre, nici Sollers. În 1979, celebrul Foucault făcea încă panegirul "socialismului islamic" al ayatolahului Homeini!

Infricosată de această efervescentă, dreapta nu avea întotdeauna înfatîșarea unui Giscard reformist sau a unui Chaban modernizator. Ea stia să recurgă la metode expeditive. Manifestațiile muncitorilor erau reprimate cu violență. Marcellin sau Poniatowski și-au, cind era nevoie, să utilizeze abil supra-vegherea suspectilor, interceptarea telefonică și măsurile de intimidare. Poliția era acoperită în cazuile de brutalitate, iar magistrații erau mai culanți decât mai tîrziu, sub socialisti.

Franța de dinaintea de Mitterrand era aceasta: o țară în mișcare, pasionată, în luptă cu ea însăși, cu capul în nori și, totodată, atașată rădăcinilor sale. Dar o democrație care încă nu ajunsese la maturitate, unde constringerile lumii largi erau respinse și unde fiecare tabără o consideră pe cealaltă drept nelegitimă. Stînga nu și-a tinut toate promisiunile. În mai multe domenii, ne-a făcut chiar și regresă. Ea a decepționat, a frustrat, uneori și-a rănit propriii partizani. Dar ea ne-a făcut să intrăm în vîrstă maturității. Experiența aceasta este întotdeauna dureroasă...

"Le Nouvel Observateur",
25 februarie-3 martie 1993

Traducere și adaptare de
ALEXANDRU VLAD